

Jcizí jazyky

ČASOPIS PRO TEORII A PRAXI

2020/2021, roč. 64, číslo 3

OBSAH

LINGVODIDAKTIKA

Pavla Marečková: (Ne)Ztraceno v překladu: Nové pojetí mediace v Dodatku k SERRJ 3

JAZYK

Věra Höppnerová: Derivační sufix *-er* v hospodářské němčině 17

LITERATURA

Eva Markvartová: „Nejsem ohočen, ale ani žádné divé zvíře.“ Adolf Wölfli 25
(1864–1930)

REÁLIE

Miroslava Ferrarová: Leonardo Sciascia e la denuncia di un mondo che vive ancora 30

Dagmar Švermová: Vrchotovy Janovice – Centrum setkávání tří středoevropských kultur 37

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ

Petr Pokorný: Písně v hodinách německého jazyka jako prostředek k rozvoji komunikační kompetence 40

ZPRÁVY

Věra Perlínová: Vzpomínka na Vladanu Mališovou 49

Petr Janyška: Paní Vladana Mališová, velká dáma českého frankofilství 50

Sylva Nováková, Markéta Šafránková: Merci, madame! 51

Vlasta Hlavičková: Iberoamerická cena 2021 52

RECENZE

Jana Ondráková, Věra Tauchmanová, Žaneta Göbelová: Anglická, česká a německá slovesa ve vzájemném srovnání (*Petra Besedová*) 54

PŘÍLOHA

Vlasta Hlavičková a kol.: Bezpečné vakcíny pro evropské obyvatele 56

INFORMACE PRO AUTORY

Příspěvky publikované v časopisu Cizí jazyky mají charakter teoretického pojednání, odborné stati či studie, dále popularizačních článků, diskusních či polemických příspěvků, recenzí a anotací. Předpokládá se, že zaslaný text nebyl dosud uveřejněn a bez souhlasu redakce nebude nabídnut jinému vydavateli.

Všechny příspěvky jsou recenzovány dvěma nezávislými odborníky a projednány vědeckou radou časopisu; o výsledku redakce uvědomí autora písemně či telefonicky. Na uveřejnění příspěvku neexistuje právní nárok.

Rukopisy v českém nebo slovenském jazyce, zasílejte v elektronické verzi na adresu: redakce@cizijazyky.eu. Na zvláštní stránce uveďte své plné jméno s tituly a vědeckými hodnostmi, název a adresu pracoviště a bydliště, telefon a e-mail. Příspěvky v cizím jazyce přijímáme pouze od rodilých mluvčích.

Doporučený rozsah rukopisů u statí a diskusních příspěvků činí cca 10 stran normovaného formátu (cca 20 000 znaků včetně mezer), u recenzí 4 strany (cca 7000 znaků).

Písmo Times New Roman 12, formát doc.

Příspěvek uveďte titulkem (nejlépe do 90 úderů včetně mezer), pod ním jméno autora a jeho pracoviště, dále v angličtině abstrakt, cca 600 úderů včetně názvu článku a klíčových slov, cca 8.

Poznámky pište na dolní okraj strany a čísly je průběžně.

Obrázky a grafy číslyte, popisujte a zařazujte do textu.

Odkazy uvádějte v podobě: příjmení autora a rok vydání, např. (Samuelson, 1989); jestliže citujete, uveďte i stránku (Samuelson, 1989, 55).

Na konci rukopisu připojte:

Seznam literatury v abecedním pořadí, zpracovaný dle ČSN.

Resumé (cca 600 znaků vč. mezer), včetně názvu rukopisu, v cizím jazyce.

Autorské korektury je nutno vrátit do 3 dnů a není přípustné provádět v nich úpravy, které by ovlivnily rozsah textu.

Veškeré příspěvky a korektury zasílejte na adresu: redakce@cizijazyky.eu

Prosíme autory, aby své příspěvky zasílali v definitivní podobě, redakce nemá možnost provádět jazykové a stylistické úpravy textů. Za jazykovou a obsahovou správnost odpovídá autor.

Rozměry a ceny reklamy:

vnitřní část (jen černobílá)	
celá strana 126x205 (zrcadlo)	3000 Kč
půlstrana	1800 Kč
čtvrtstrana	1000 Kč
obálka barevně	
pouze zadní strana obálky	5000 Kč

LINGVODIDAKTIKA

(NE)ZTRACENO V PŘEKLADU: NOVÉ POJETÍ MEDIACE V DODATKU K SERRJ

Pavla Marečková, Katedra německého jazyka a literatury PdF MU

Abstract

(Not) Lost in Translation: A New Concept of Mediation in the CEFR-Companion Volume

The following contribution presents a new and broader concept of mediation, as formulated in the *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume* (CoE, 2020a; CoE, 2020b). The classification of mediation activities and strategies is described in more detail, including examples of new scales and descriptors to assess mediation skills. The paper aims to offer Czech teachers and didactics of foreign languages an insight into the issues and, therefore to contribute to their awareness and motivation to implement mediation in their teaching.

Keywords: foreign language teaching, foreign language learning, mediation, Common European Framework of Reference for Languages, CEFR-Companion Volume, communicative approach, intercultural communicative competence, plurilingual competence, pluricultural competence

Úvod

S vydáním Dodatku k Společnému referenčnímu rámci pro jazyky (CoE, 2020a; CoE, 2020b), kde je značná pozornost věnována právě mediaci, lze zaznamenat rostoucí zájem o tuto problematiku mezi učiteli i didaktiky cizích jazyků. O teoretických východiscích a přínosech mediace ve výuce cizích jazyků pojednává text *(Ne)Ztraceno v překladu: Mediace jako nová kompetence ve výuce cizích jazyků* uveřejněném v ročníku 63/3 tohoto periodika (Marečková, 2019). Následující příspěvek představuje nové, širší pojetí mediace, jak je formulováno v Dodatku, blíže popisuje klasifikaci mediačních aktivit a strategií a nabízí ukázky nových škál s deskriptory pro hodnocení odpovídajících mediačních dovedností.

1. Nové pojetí mediace v Dodatku k SERRJ

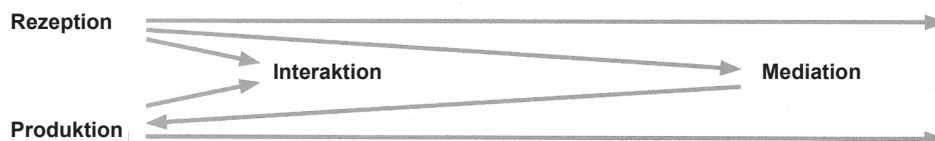
Jaké postavení zaujímá téma mediace v SERRJ (CoE, 2001) a jak je rozpracováno pro výuku němčiny v Profile Deutsch (Glaboniat, 2005), je popsáno ve výše zmiňovaném odborném článku (Marečková, 2019). Nyní se podíváme, jak je o mediaci pojednáno v Dodatku k SERRJ, jehož pracovní verze *Common European Framework of Reference*

for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors byla zveřejněna v angličtině v roce 2018 (CoE, 2018). Finální verze *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume* vyšla v roce 2020 (CoE, 2020a), stejně jako německý překlad *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Begleitband* (CoE, 2020b). Při zpracování tohoto příspěvku jsme vycházeli z anglického originálu i německého překladu, přičemž pro jednotnost je v citacích odkazováno převážně na německou verzi. Jelikož zatím není dostupný český překlad Dodatku, jsou klíčové odborné výrazy i deskriptory ponechány v němčině. Kdyby zde byly přeloženy, nemusely by být totožné s budoucím, oficiálním českým překladem.

Nové pojetí mediace vychází z celkové koncepce SERRJ, pro kterou byl a je cílem výuky a učení se cizím jazyků schopnost uživatele adekvátně jednat v rozličných komunikačních situacích. I nadále zůstávají klíčovými dovednostmi plurilingvistická a plurikulturní kompetence, které odrážejí dynamický vývoj společnosti v 21. století (CoE, 2020b, 33-36). Právě o tyto výše uvedené kompetence se nové pojetí mediace opírá.

Na rozdíl od SERRJ z roku 2001 je v Dodatku mediaci věnována výrazně větší pozornost. Je nadále chápána jako čtvrtá jazyková aktivita vedle *recepce*, *produkce* a *interakce* (srov. CoE, 2001, 14; CoE, 2020b, 47), nicméně její pojetí je mnohem širší, a sice v tom smyslu, že samotná mediace propojuje recepci, produkci a interakci (CoE, 2020b, 42). Vzájemné vztahy znázorňuje schéma níže.

Obr. 1: Vztahy mezi recepcí, produkcí, interakcí a mediací (CoE, 2020b, 40)

Podobně chápe mediaci i Reimann (2016, 14-15), který o ní hovoří jako o *transverzální kompetenci*, jež rovněž integruje jak recepci a produkci, tak interakci.

Obr. 2: Mediace jako transverzální kompetence (Reimann, 2016, 13)

	mündlich	schriftlich
rezeptiv	Hören ↓	Lesen ↓
produktiv	Sprechen ↑	Schreiben ↑

A large 'X' is drawn over the central area of the table, indicating the integration of these activities into a transverse competence.

Když tedy hovoříme o ústní mediaci, znamená to, že cílové texty budou mít ústní podobu, nicméně výchozí texty mohou být jak mluvené, tak psané. Obdobně je tomu u písemné mediace. Představme si ukázkou mediační úlohy pro žáky nižšího gymnázia s jazykovou úrovní A2.

Tvoje kamarádka, která se neučí německy, slyšela na youtube německou písničku „Soolo – Wenn wir alt sind“¹. Posílá ti přes WhatsApp odkaz, aby sis ji poslechl/a a napsal/a jí, o čem přibližně je. Poslechni si písničku a napiš jí krátkou zprávu na WhatsApp.

Úkol tedy obsahuje recepci německy mluveného textu a produkci písemného textu v češtině. Hovoříme o písemné mediaci mezi němčinou a češtinou. Zadáni lze však doplnit o instrukci:

Vyhledej text písničky na internetu a zaměř se na refrén. Pokud jsi zjistil/a nové nebo doplňující informace, zapracuj je do své rozepsané zprávy.

Pak žáci pracují s písemnou podobou výchozího textu. Jde tudíž stále o písemnou mediaci, ale tentokrát německy psaného textu. Pokud chceme zapojit do úkolu i ústní mediaci, stačí zadání rozšířit:

Krátce poté, co jsi odeslal/a zprávu, ti kamarádka volá a žádá tě, abys jí ještě zopakoval/a hlavní myšlenku písničky. Jestli rozumíš kromě refrénu i dalším pasážím či útržkům, pokus se jí je zprostředkovat.

Dialog tedy probíhá v češtině nad německým (mluveným či psaným) textem. V takovém případě je vhodné, aby se žáci v rolích prostřídali (u textu jiné písničky).

Když používáme jazyk, děje se tak nejen za účelem zprostředkování nějakého sdělení, ale – možná dokonce častěji – jej používáme jako nástroj pro formulaci myšlenek, porozumění či usnadnění komunikace (CoE, 2020b, 42). Mediace je proto v Dodatku nově chápána jako sociální akt, během něhož mediátor/ka svým jazykovým projevem přispívá ke zdařilé komunikaci mezi mluvčími, podporuje jejich spolupráci, zprostředkovává nové pojmy či jejich nové významy, usnadňuje porozumění a předchází konfliktním situacím (CoE, 2020b, 112). Působení jako mediátor/ka během komunikace tedy vyžaduje mj. emoční inteligenci a schopnost vytvořit vhodné podmínky pro komunikaci a kooperaci mluvčích, v nichž se bude dařit překonat popř. i vyostřené situace (CoE, 2020b, 113). Nadále platí, že se mediace může odehrávat mezi dvěma, resp. více jazyky či dialekty, ale také v rámci jednoho jazyka napříč jeho varietami a registry.²

Z výše uvedeného lze vyvodit, že mediaci můžeme zasadit do nejrůznějších kontextů, ať už sociálních, pedagogických, kulturních, lingvistických či profesních (CoE, 2020b, 112). Mediační kompetence je tedy komplexním souborem jazykových kompetencí (ve smyslu plurilingvismu a pragmatické lingvistiky), dále interkulturních či plurikulturních kompetencí, emočně-sociálních kompetencí a v neposlední řadě kompetencí strategických (viz mediační strategie níže). Toto komplexní pojetí mediace je patrné i z formulací deskriptorů platných pro mediaci obecně (CoE, 2020b, 114-115).

1 <https://www.youtube.com/watch?v=x6iLUxcWBM>

2 Nově je v souvislosti s jazyky, mezi nimiž dochází k mediaci, explicitně uvedena i znaková řeč.

Mediation allgemein	
C2	<p>Kann wirkungsvoll und natürlich sprachmitteln und dabei je nach Situation und den Bedürfnissen der Gesprächspartner/innen verschiedene Rollen einnehmen und dabei Nuancen und Untertöne erkennen, und kann eine schwierige oder heikle Diskussion leiten.</p> <p>Kann in klarer, flüssiger und gut strukturierter Sprache erläutern, wie Fakten und Argumente präsentiert werden, und dabei auch bewertende Aspekte und die meisten Nuancen präzise übermitteln und auf soziokulturelle Implikationen hinweisen (z. B. Verwendung von Register, Untertreibung, Ironie und Sarkasmus).</p>
C1	<p>Kann als Sprachmittelnde/r effektiv handeln und dazu beitragen, eine positive Interaktion zu sichern, indem er/sie verschiedene Perspektiven interpretiert und mit Mehrdeutigkeiten umgehen kann, mögliche Missverständnisse antizipiert und mit diplomatischem Geschick interveniert, um das Gespräch in eine positive Bahn zu lenken.</p> <p>Kann sich auf verschiedene Diskussionsbeiträge beziehen und mit gezielten Fragen den Austausch von Argumenten anregen und unterstützen.</p> <p>Kann klar und flüssig in gut strukturierter Sprache die wichtigsten Ideen längerer und komplexer Texte einschließlich bewertender Aspekte und der meisten Bedeutungsnuancen vermitteln, unabhängig davon, ob es um eigene Interessengebiete geht oder nicht.</p>
B2	<p>Kann eine dem Austausch von Ideen förderliche Atmosphäre schaffen und die Diskussion heikler Themen erleichtern, indem er/sie verschiedenen Perspektiven würdigt, die Teilnehmer/innen an Gesprächen zur Erkundung unterschiedlicher Standpunkte ermutigt und dabei die eigene Ausdrucksweise einfühlsam anpasst.</p> <p>Kann auf den Ideen anderer aufbauen und Vorschläge zum weiteren Fortgang machen.</p> <p>Kann die wesentlichen Inhalte von gut strukturierten, aber langen und anspruchsvollen Texten zu Themen der eigenen beruflichen, akademischen oder persönlichen Interessengebiete übermitteln, indem er/sie die Meinungen und Absichten der Sprechenden/innen verdeutlicht.</p>
B1	<p>Kann mit Menschen verschiedener Herkunft gut zusammenarbeiten und eine positive Atmosphäre schaffen, indem er/sie sie unterstützt und Fragen zur Identifizierung gemeinsamer Ziele stellt, dabei Umsetzungswege abwägt und Vorschläge zum weiteren Vorgehen macht.</p> <p>Kann Ideen anderer weiterentwickeln, Fragen stellen, die zu Antworten aus verschiedenen Perspektiven einladen, und eine Lösung oder nächste Schritte vorschlagen.</p> <p>Kann detaillierte Informationen und Argumente zuverlässig übermitteln, z. B. die wichtigsten Punkte komplexer, aber gut strukturierter Texte aus den eigenen beruflichen, akademischen oder persönlichen Interessengebieten.</p>
B1	<p>Kann mit Menschen verschiedener Herkunft zusammenarbeiten und dabei Interesse und Empathie zeigen, indem er/sie einfache Fragen stellt und beantwortet, Vorschläge macht und darauf reagiert, sie nach ihrer Zustimmung fragt und alternative Möglichkeiten aufzeigt.</p> <p>Kann die wesentlichen Punkte langer Texte übermitteln, die in unkomplizierter Sprache zu Themen von persönlichem Interesse formuliert sind, sofern er/sie die Bedeutung einzelner Wendungen überprüfen kann.</p>
B1	<p>Kann Menschen verschiedener Herkunft vorstellen, wohl wissend, dass einige Fragen unterschiedlich gesehen werden können, und kann andere Menschen einladen, ihr Fachwissen, ihre eigenen Erfahrungen und Sichtweisen einzubringen.</p> <p>Kann Informationen in klaren, gut strukturierten Texten zu Themen übermitteln, die ihm/ihr vertraut oder von persönlichem Interesse sind, obwohl der begrenzte Wortschatz gelegentlich zu Formulierungsproblemen führen kann.</p>

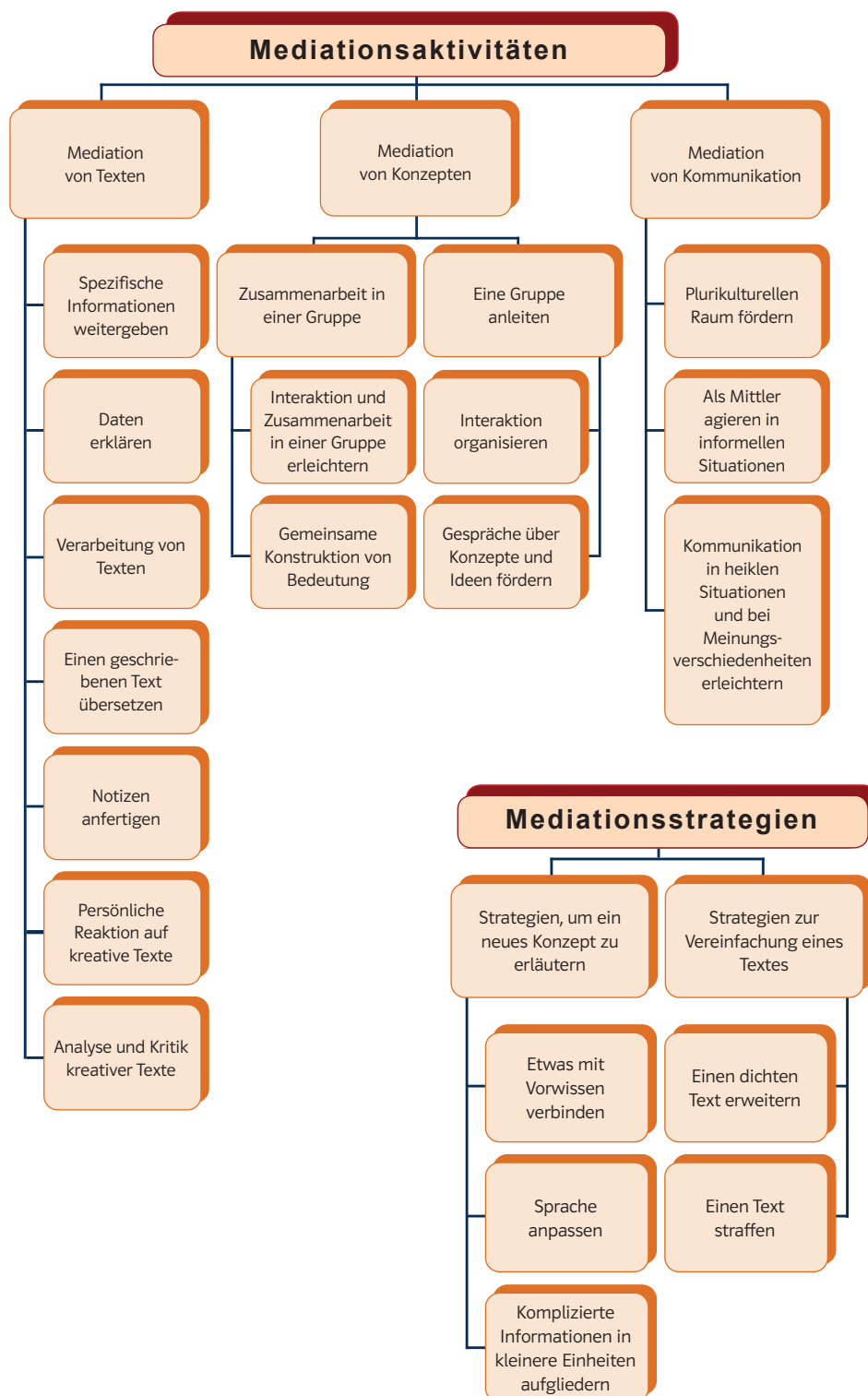
A2	Kann in Gesprächen eine unterstützende Rolle übernehmen, sofern andere Teilnehmer/innen an Gesprächen langsam sprechen und einem/einer oder mehreren von ihnen dabei helfen, etwas beizutragen und Vorschläge zu machen. Kann wichtige Informationen aus klar strukturierten, kurzen, einfachen Informationstexten übermitteln, sofern die Texte konkrete, vertraute Themen betreffen und in einfacher Alltagssprache verfasst sind.
	Kann einfache Wörter verwenden, um jemanden zu bitten, etwas zu erklären. Kann erkennen, wenn Schwierigkeiten auftreten und in einfacher Sprache andeuten, welcher Art das Problem offenkundig ist. Kann den/die Hauptpunkt/e kurzer, einfacher Gespräche oder Texte zu alltäglichen Themen von unmittelbarem Interesse übermitteln, sofern diese klar in einfacher Sprache ausgedrückt sind.
A1	Kann einfache Wörter und non-verbale Signale verwenden, um Interesse an einer Idee zu signalisieren. Kann einfache, vorhersehbare Informationen von unmittelbarem Interesse übermitteln, die in kurzen, einfachen Texten wie Schildern und Notizen, Postern und Programmen enthalten sind.
vor A1	Keine Deskriptoren verfügbar

Deskriptory jsou formulovány velmi obecně a skrývají řadu dílčích mediačních aktivit a strategií. O které mediační aktivity a strategie se konkrétně jedná, zachycuje následující klasifikace.

2. Klasifikace mediačních aktivit a strategií

V souvislosti s problematikou mediace v Dodatku k SERRJ můžeme za stěžejní považovat klasifikaci mediačních aktivit a strategií, která obsahuje škály s podrobně rozpracovanými deskriptory. Tvorba a validizace škál byla realizována v rámci projektu *Mediation project* autorů North a Schneider v letech 2014-2017 (CoE, 2018, 47), přičemž výsledky jsou popsány ve zprávě *Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR* (North/Piccardo, 2016). Škály pro mediační aktivity jsou rozčleněny do tří kategorií a strategie do dvou. Mezi jednotlivými dovednostmi však neexistuje ostrá hranice, a to je nutné zohlednit taktéž při samotném použití deskriptorů (CoE, 2020b, 113).

Obr. 3 Mediační aktivity a strategie (CoE, 2020b, 112)

Bližší charakteristiky jednotlivých kategorií včetně ukázek vybraných deskriptorů jsou představeny níže.

2.1 Deskriptory pro mediační aktivity

První kategorie *Mediation von Texten* zahrnuje podobně jako v SERRJ z roku 2001 dovednost předat informace obsažených v textu někomu, kdo k nim nemá přístup, ať už z důvodů jazykových, kulturních, technických či jiných. Dovednost zprostředkovat informace mezi jazyky je již obsažena v kurikulech pro výuku cizích jazyků v Rakousku, Německu, Švýcarsku, Itálii, Řecku a Španělsku (CoE, 2020b, 112-113).

Oproti SERRJ z roku 2001 je pojetí mediace textů v Dodatku rozšířeno, a sice o dovednost zprostředkovat text sám sobě (např. ve formě poznámek z přednášky), vysvětlit data z grafů a diagramů, zpracovat texty (propojit informace z více zdrojů, shrnout je, okomentovat atp.), přeložit písemné texty³ či vyjádřit osobní reakci na tvůrčí texty (včetně literárních).

Jako příklad z kategorie mediace textů uveďme deskriptory pro dovednost *Spezifische Informationen weitergeben*. Pro jejich rozsáhlost vybíráme pouze jazykovou úroveň A1 a A2. První tabulka obsahuje deskriptory pro ústní mediaci (popř. zprostředkování ve znakové řeči), druhá pro písemnou mediaci (CoE, 2020b, 117).

Spezifische Informationen mündlich oder in Gebärdensprache weitergeben	
A2	Kann (in Sprache B) den Kern einer klar gesprochenen Ansage (aus Sprache A) weitergeben, die vertraute Alltagsthemen betrifft, obgleich er/sie die Botschaft möglicherweise vereinfachen und nach Worten/Gebärden suchen muss.
	Kann (in Sprache B) spezifische, relevante Informationen weitergeben, die in kurzen, einfachen Texten, Beschriftungen und Notizen (verfasst in Sprache A) zu vertrauten Themen enthalten sind.
A1	Kann (in Sprache B) den Kern kurzer, klarer, einfacher Botschaften, Anweisungen und Ankündigungen weitergeben, sofern sie langsam (in Sprache A) und in klarer, einfacher Sprache ausgedrückt sind.
	Kann (in Sprache B) in einfachen Worten eine Reihe kurzer, einfacher Instruktionen weitergeben, sofern diese (in Sprache A) klar und langsam artikuliert werden.
A1	Kann (in Sprache B) einfache, vorhersehbare Informationen zu Zeit und Ort wiedergeben, die in kurzen, einfachen Sätzen (gesprochen in Sprache A) gegeben werden.
Vor A1	Kann (in Sprache B) einfache Instruktionen (aus Sprache A) zu Ort und Zeit weitergeben, sofern diese sehr langsam und klar wiederholt werden.
	Kann (in Sprache B) sehr grundlegende Informationen (z. B. Zahlen und Preise) aus kurzen, einfachen, illustrierten Texten (verfasst in Sprache A) weitergeben.

3 Ačkoliv se zde hovoří o překladu, tato dovednost neodpovídá dovednosti profesionálního překladatele. Na nižších jazykových úrovních se jedná o velmi přibližný překlad krátkých textů s jednoduchým obsahem, na vyšších jazykových úrovních jsou texty komplexnější a překlady se více blíží originálu (CoE, 2020b, 123).

Spezifische Informationen schriftlich weitergeben	
	Kann spezifische Informationen schriftlich weitergeben (in Sprache B), die in einfachen informativen Texten (in Sprache A) enthalten sind, sofern es sich um konkrete, vertraute Themen handelt, die in einfacher Sprache verfasst sind.
A2	Kann (in Sprache B) die Hauptpunkte kurzer, klarer, einfacher Mitteilungen und Ankündigungen (verfasst in Sprache A) auflisten, sofern klar und langsam gesprochen wird.
	Kann (in Sprache B) spezifische Informationen aus einfachen Texten (in Sprache A) zu alltäglichen Themen von unmittelbarem Interesse oder Bedarf auflisten.
A1	Kann (in Sprache B) Namen, Zahlen, Preise und sehr einfache Informationen von unmittelbarem Interesse (in Sprache A) auflisten, sofern sie langsam und klar artikuliert und wiederholt werden.
	Kann (in Sprache B) Namen, Zahlen, Preise und sehr einfache Informationen von unmittelbarem Interesse aus Texten (in Sprache A) auflisten, sofern sehr einfache Sprache verwendet wird und Illustrationen vorhanden sind.

Jazykem A a B je myšlen jazyk výchozí a cílový, přičemž dosadit lze jakýkoliv jazyk, popř. jeho variety, registry a modality či jejich libovolné kombinace.

Podobně jako u jiných kompetencí, které jsou v Dodatku nově zpracovány, je i v případě mediace u některých škál zařazena úroveň *vor A1*, tedy předstupeň samotné A1 (popř. i A2+ a B2+). Ve výše uvedeném přehledu deskriptorů vidíme, že zprostředkování specifických informací z textu, jako jsou jména, ceny a číselné údaje, lze realizovat již od samých začátků učení se cizím jazykům.

Dovednost předávat informace z textů vyžaduje zorientování se v textu, vyhledání relevantních informací (někdy jsou to informace obsahující hlavní myšlenku sdělení, jindy jsou to specifické informace a postačí selektivní způsob čtení či poslechu) a jejich předání příjemci. Použít můžeme informační texty (brožury, letáky, průvodce, návody, informační tabule), texty z korespondence či delší komplexnější texty, jako jsou odborné články, prezentace aj. (CoE, 2020b, 115-117).

Přestože jsou deskriptory podrobně rozpracovány, jsou z pochopitelných důvodů formulovány relativně obecně. V přílohách k Dodatku (pouze online) jsou však deskriptory uvedeny včetně příkladů z oblasti osobní, veřejné, profesní a vzdělávací (CoE, 2020b, Anhang 5). Jedná se tedy o konkretizaci deskriptorů z hlediska kontextu, do něhož může být mediace zasazena (viz tabulka deskriptorů).

Druhá kategorie *Mediation von Konzepten* vychází ze skutečnosti, že jazyk často používáme jako nástroj myšlení, tvorby pojmů a obsahů i diskutování o nich. Tento proces se odehrává mj. při kooperativním učení nebo při práci ve skupině a může probíhat za předpokladu, že jsou vytvořeny vhodné podmínky na úrovni vztahů. Mediátor/ka pak může podporovat vznik nových myšlenek a nápadů mezi mluvčími a pomáhá tyto koncepty formovat i formulovat. (CoE, 2020b, 112-113 a 129).

V rámci této kategorie vybíráme deskriptory pro dovednost *Interaktion und Zusammenarbeit in einer Gruppe erleichtern* na jazykové úrovni B1-B2.

Interaktion und Zusammenarbeit in einer Gruppe erleichtern	
B2	Kann mit Fragen, wie eine Zusammenarbeit organisiert werden kann, die Diskussion beleben.
	Kann helfen, die Ziele einer Teamarbeit zu definieren, und verschiedene Optionen miteinander vergleichen, wie sie erreicht werden können.
	Kann mit Fragen, welche Punkte als Nächstes zu beachten sind und wie das weitere Vorgehen aussehen kann, eine Diskussion neu ausrichten.
B1	Kann an einer Gemeinschaftsaufgabe mitarbeiten, beispielsweise Vorschläge unterbreiten und darauf reagieren, die Zustimmung anderer erfragen und alternative Vorgehensweise vorschlagen.
	Kann an einfachen Gemeinschaftsaufgaben mitarbeiten und in einer Gruppe mit unkomplizierten Fragen und Antworten auf ein gemeinsames Ziel hinarbeiten.
	Kann in einfachen Begriffen die Aufgabe in einer Diskussion definieren und andere bitten, ihr Fachwissen und ihre Erfahrung beizusteuern.
	Kann andere in einer Gruppe auffordern, ihre Ansichten beizutragen.

Z popisu deskriptorů pro tuto dovednost je zřejmé, že mediátor/ka dokáže na B-úrovních podpořit skupinovou dynamiku, pomáhá definovat cíle společné práce, navrhuje postupy, vyzývá ostatní k vyjádření svých názorů atp. Na C-úrovních umí citlivě reagovat na názory účastníků a případnou kritiku vyjádřit tak, aby předešel/předešla zbytečným iritacím. Na A-úrovních je mediátor/ka schopna/schopna vyjádřit porozumění, umí se zeptat ostatních, zda rozumějí zprostředkovanému obsahu, a pomocí jednoduchých instrukcí zorganizuje skupinovou činnost (CoE, 2020b, 131-132).

Třetí kategorie *Mediation von Kommunikation* obsahuje dovednosti, které mají umožnit porozumění a úspěšnou komunikaci mezi uživateli jazyka s rozdílnými individuálními, sociokulturními, sociolingvistickými nebo intelektuálními postoji či názory. Mediátor/ka se snaží pozitivně působit na vztahy mezi všemi účastníky, včetně sebe samé/ho, a přebírá roli prostředníka během komunikace v neformálních situacích (mezi přáteli nebo kolegy), stejně jako v případě výměn názorů či diskusí na citlivá témata. To vyžaduje diplomatické jednání, pedagogický cit i schopnost řešit konflikty (CoE, 2020b, 112-113).

I pro tuto kategorii mediačních aktivit nabízíme příklady deskriptorů, a sice pro dovednost, prostřednictvím které mediátor/ka může během komunikace podpořit pluri-kulturní prostředí. Vybíráme jazykové úrovně C1-C2 (CoE, 2020b, 135).

Plurikulturellen Raum fördern	
C2	Kann erfolgreich und natürlich zwischen Angehörigen der eigenen oder anderen gesellschaftlichen Gruppen vermitteln und dabei soziokulturelle und soziolinguistische Unterschiede beachten. Kann eine heikle Diskussion erfolgreich leiten und dabei Nuancen und Untertöne wahrnehmen.
C1	Kann als Mittler/in in interkulturellen Begegnungen fungieren und dabei mit Ambivalenzen umgehen, Rat und Unterstützung anbieten und Missverständnisse abwenden. Kann mögliche Missverständnisse in mündlicher und schriftlicher Kommunikation voraussehen und helfen, eine positive Interaktion aufrechtzuerhalten, indem unterschiedliche kulturelle Perspektiven des betreffenden Themas kommentiert und interpretiert werden.

Jak naznačují deskriptory, na C-úrovních se již od mediátora/mediátorky očekává rozvinutý cit pro sociokulturní a sociolingvistické rozdíly, řekněme i schopnost číst „mezi řádky“ a závčas předcházet nedorozuměním. Na B-úrovních jde o rozvoj schopnosti naslouchat skupině, zároveň si však zachovat odstup a vnitřní stabilitu, schopnost vyjadřovat se empaticky a v případě nedorozumění vysvětlit, proč k němu došlo. Na A-úrovních je mediátor/ka schopna/schopný jednoduchými slovy vyjádřit souhlas, poděkování a porozumění, a tím usnadnit komunikaci mezi příslušníky rozdílných kultur, sociálních skupin atp. (CoE, 2020b, 135-136).

2.2 Deskriptory pro mediační strategie

Podobně jako mediační aktivity jsou v Dodatku rozpracovány i mediační strategie. Rozumí se jimi komunikační strategie, jež mediátor/ka používá pro vysvětlení informací z textu či usnadnění jejich porozumění příjemcem. Podle toho, jakým způsobem je zapotřebí výchozí text pro příjemce zpracovat (parafrázovat, zjednodušit, ilustrovat diagramem či shrnout), volí mediátor/ka vhodné strategie (CoE, 2020b, 139).

Mediační strategie jsou rozděleny do dvou skupin: a) *Strategien, um ein neues Konzept zu erläutern* a b) *Strategien zur Vereinfachung eines Textes*.

Do první skupiny patří strategie, které mediátor/ka volí, chce-li objasnit nový pojem či obsah. Konkrétně je sem zařazena strategie aktivace předchozích vědomostí, přizpůsobení jazyka mluvčího dle příjemce a rozčlenění komplikovaných textů na jednodušší a menší celky. Uvedme příklad deskriptorů pro strategii zaměřenou na přizpůsobení jazyka na úrovni B1-B2 (CoE, 2020b, 141).

Sprache anpassen	
B2	Kann technische Themen des eigenen Kenntnisbereichs erklären und dabei für Zuhörer/innen ohne Spezialkenntnisse geeignete nicht technische Sprache verwenden.
	Kann durch Paraphrasieren in einfacherer Sprache eine spezifische, komplexe Information aus dem eigenen Spezialgebiet klarer und deutlicher für andere machen.
B1	Kann den Hauptinhalt eines gesprochenen oder geschriebenen Textes zu einem Thema von gemeinsamem Interesse (z. B. eines Aufsatzes, einer Forumdiskussion, einer Präsentation) anderen durch Paraphrasieren in einfacherer Sprache zugänglich machen.
	Kann die Hauptpunkte kurzer, klarer gesprochener oder geschriebener Texte zu vertrauten Themen (z. B. kurze Zeitschriftenartikel, Interviews) einfacher umschreiben, um den Inhalt anderen zugänglich zu machen.
B1	Kann kurze schriftliche Textpassagen auf einfache Weise paraphrasieren und dabei die Anordnung des Originals benutzen.
	Kann kurze schriftliche Textpassagen auf einfache Weise paraphrasieren und dabei die Anordnung des Originals benutzen.

Přízpůsobit vhodně jazyk dle potřeb a schopností příjemce je žádoucí kupříkladu v situacích, kdy vysvětlujeme nové a/nebo odborné pojmy či obsahy. Ty musí být často parafrázovány či zjednodušeny tak, aby byly příjemci srozumitelné. Zatímco na úrovni B1 dokáže mediátor/ka jednoduše parafrázovat či opsat hlavní body z textu na známé téma, na B2 je již schopen/schopna předat specifické informace týkající se jeho/její oblasti zájmu přiměřeně vědomostem příjemce. Na C-úrovních mediátor/ka zvládne prezentovat komplexní a odborné (technické) obsahy. Pro nejnižší úrovně nejsou deskriptory formulovány (CoE, 2020b, 140-141).

Do druhé skupiny strategií uplatňovaných s cílem zjednodušit, a tím zpřístupnit text příjemci patří strategie rozšíření obsahově hutného textu (o vysvětlující informace) a strategie redukce textu. Ukázka deskriptorů se týká druhé jmenované strategie pro jazykové úrovně B1 a B2 (CoE, 2020b, 143).

Einen Text straffen	
B2	Kann einen Ausgangstext mit Blick auf eine bestimmte Leserschaft vereinfachen, indem nicht relevante Informationen oder Wiederholungen herausgenommen werden.
	Kann einen Ausgangstext editieren und solche Teile streichen, die für eine bestimmte Leserschaft keine neuen und relevanten Informationen enthalten, um die wesentlichen Inhalte für diese zugänglich zu machen. Kann verwandte oder wiederholte Informationen in verschiedenen Textteilen identifizieren und sie zusammenführen, um die wesentliche Botschaft klarer zu machen.
B1	Kann die wichtigsten Informationen in einem klaren Informationstext identifizieren und markieren (z. B. durch Unterstreichung, Hervorhebung usw.), um diese Informationen an jemand anderen weiterzugeben.

Deskriptory pro redukci psaného textu zahrnují schopnost identifikovat informace, které budou pro příjemce relevantní, tyto vyzdvihnout a naopak vypustit informace, které se hlavní myšlenky vzdalují nebo se opakují. Na nižších jazykových úrovních je mediátor/

ka schopen/schopna vybrat a označit důležité pasáže ve výchozím textu, na B2 dokáže výchozí text přepracovat a na C-úrovních jej mimo to umí přizpůsobit specifickému publiku (CoE, 2020b, 142-143).

Je třeba zmínit, že během mediačního procesu mediátor/ka využívá mnohem širší paletu strategií, nikoliv pouze výše zmíněné komunikační (interpersonální) strategie vztahující se k předávání informací příjemci. Jak podotýkají autorky Curcio a Katelhön (2020, 107), například osobní, ani psychosociální strategie zde nejsou zohledněny. Zmíněny nejsou ani kompenzační strategie, které při mediaci hrají rovněž významnou roli. Na druhou stranu je pochopitelné, že v Dodatku nejsou zastoupeny žádné ze strategií, jež jsou uplatňovány na intrapersonální úrovni. Jsou sice nedílnou součástí mediačního procesu, ale probíhají skrytě a nelze je pozorovat, zachytit, a tedy ani hodnotit.

Výčet strategií je v Dodatku sice zúžený, ale i přesto stávající deskriptory představují jisté vodítko, jak lze k hodnocení používání strategií přistupovat.

Závěr

Předložený příspěvek nastínil nové pojetí mediace v Dodatku k SERRJ (CoE, 2020a; CoE, 2020b) a souhrnně představil charakteristiky jednotlivých mediačních aktivit a strategií včetně ukázek škál s deskriptory. V České republice je obecně téma mediace stále ještě diskutované pouze okrajově a nemá zatím své místo ani v kurikulech⁴, ani v učebnicích, což by se mohlo vlivem Dodatku v blízké budoucnosti změnit.

Cílem příspěvku bylo zprostředkovat českým učitelům a didaktikům cizích jazyků základní vhled do problematiky, a tímto přispět nejen k jejich informovanosti, ale především k motivaci implementovat mediaci do své výuky. Konkrétní tipy, jak mediační úlohy koncipovat, stejně jako praktické ukázky pro různé jazykové úrovně budou obsahem příštího příspěvku v tomto periodiku v rámci tematické řady „(Ne)Ztraceno v překladu“.

Zusammenfassung

(Not) Lost in Translation – Neue Konzeption der Mediation im Begleitband zum GER
Im vorliegenden Artikel wird die neue Konzeption der Mediation vorgestellt, wie sie im Begleitband zum Gemeinsamen europäischen Referenzrahmen für Sprachen (CoE, 2020a; CoE, 2020b) formuliert wird. Näher wird die Klassifikation der Mediationsaktivitäten und -strategien beschrieben, einschließlich der neuen Skalen mit Deskriptoren für die Bewertung unterschiedlicher Mediationskompetenzen. Ziel des Beitrags ist es, tschechischen FremdsprachenlehrerInnen und SprachdidaktikerInnen einen Einblick in die Problematik zu vermitteln und dadurch ihre Motivation zu unterstützen, die Mediation in der Unterrichtspraxis zu implementieren.

4 První úspěšné kroky v začleňování mediace do vzdělávání studentů učitelství němčiny lze sledovat na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde se mediace vyučuje ve specializovaných seminářích od akademického roku 2016/2017.

Literatura

- Council of Europe (2001). *Společný evropský referenční rámec pro jazyky*. Olomouc: Univerzita Palackého. [cit. 20. 1. 2020] Dostupný z: <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>.
- Council of Europe (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Strasbourg. [cit. 1. 2. 2020] Dostupný z: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>.
- Council of Europe (2020a). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume*. Strasbourg. [cit. 1. 2. 2020] Dostupný z: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>.
- Council of Europe (2020b). *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*. Begleitband. Překlad Jürgen Quetz a Rudi Camerer. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen.
- Council of Europe (2020b, Anhang 5). *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen. Begleitband. Překlad Jürgen Quetz a Rudi Camerer. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen*. [cit. 10. 2. 2020] Dostupný z: <https://www.klett-sprachen.de/ger-begleitband-downloads/c-3339>.
- CURCIO, Martina Nied, KATELHÖN, Peggy (2020): *Sprachmittlung und Mediation für DaF und DaZ*. Berlin: Frank & Timme.
- GLABONIAT, Manuela, MÜLLER, Martin, RUSCH, Paul, SCHMITZ, Helen, WERTENSCHLAG, Lukas (2005). *Profile Deutsch A1-C2*. München: Klett, Langenscheidt.
- MAREČKOVÁ, Pavla (2019). (Ne)ztraceno v překladu: Mediace jako nová kompetence ve výuce cizích jazyků. In: *Cizí jazyky*. Praha: Univerzita Karlova, 2019, roč. 63, č. 3, s. 3-13.
- NORTH Brian, PICCARDO, Enrica (2016). *Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR*. Education Policy Division. Strasbourg: Council of Europe. [cit. 1. 2. 2020] Dostupný z: <https://rm.coe.int/168073ff31>.
- REIMANN, Daniel (2016). *Sprachmittlung*. Tübingen: Narr.
- Příloha – Ukázka deskriptorů pro dovednost *Spezifische Informationen mündlich oder in Gebärdensprache weitergeben* (CoE, 2020b, Anhang 5, 13)

Příloha – Ukázka deskriptorů pro dovednost *Spezifische Informationen mündlich oder in Gebärdensprache weitergeben* (CoE, 2020b, Anhang 5, 13)

Mediation von Texten					
Spezifische Informationen mündlich oder in Gebärdensprache		Text (und Diskursumgebung)			
		Persönlich	Öffentlich	Beruflich	Bildung
A2+	Kann (in Sprache B) den Kern einer klaren Ansage (aus Sprache A) weitergeben, die vertraute Alltagsthemen betrifft, obgleich er / sie die Mitteilung möglicherweise vereinfachen und nach Worten / Gebärden suchen muss.	im Fernsehen oder Radio, Ankündigungen von Hochzeiten, Geburten und Änderungen in den Lebensverhältnissen	Wetterberichte, Änderungen des Bahnsteigs, wie man Eintrittskarten für eine Veranstaltung kauft	Ankündigungen bezüglich Änderungen von Zuständigkeiten, Information über neue Arbeitsverfahren	Information über einen bevorstehenden Schultest, z. B. wann er stattfindet und was getestet wird; Einzelheiten über einen bevorstehenden Schulausflug
	Kann (in Sprache B) spezifische, relevante Informationen weitergeben, die in kurzen, einfachen Texten, Beschriftungen und Notizen (verfasst in Sprache A) zu vertrauten Themen enthalten sind.	Neuigkeiten von der Familie aus privaten Briefen oder E-Mails	Handzettel, Informationstafeln in Museen, Galerien, Warnmeldungen vor akuten Gefahren, Club- / Vereinsregeln, Reiserouten, Zeiten und den Ort einer Club- / Vereinsversammlung, Informationen über ein Sonderangebot oder eine Werbeveranstaltung	mögliche Produkte, die eine Anforderung erfüllen, Sicherheitsverfahren, Ort, Datum und Zeit einer Besprechung, die in einer E-Mail / einem Brief angekündigt	Nachrichten über Schulaktivitäten von einem Handzettel oder aus einer Broschüre
A2	Kann (in Sprache B) den Kern kurzer, klarer, einfacher Mitteilungen, Anweisungen und Ankündigungen weitergeben, sofern sie (in Sprache A) langsam und in klarer, einfacher Sprache ausgedrückt sind.	Ankündigungen von persönlichem Interesse wie Hochzeiten, Geburten, Jobwechsel und Änderung der Lebensumstände, einfache Botschaften an die Familie oder Mitbewohner / innen bezüglich Treffpunkt und Uhrzeit oder Bitten zur Erledigung einer Aufgabe, wie den Müll zu entsorgen	an Flughäfen, Bahnhöfen und in Flugzeugen, Zügen und Bussen zu Routen, Ankunfts- oder Abfahrtszeiten, Änderungen des Bahnsteigs oder Gates, Wettervorhersagen	einfache Nachrichten, die Kunden oder Kollegen / Kolleginnen für andere hinterlassen haben, Ankündigungen bezüglich Änderungen der Arbeitsverfahren	Informationen über einen Schulausflug oder ein Austauschprogramm, Mitteilungen zu Öffnungs- und Schließzeiten wegen schlechten Wetters, Informationen über Klassenaufgaben oder Hausarbeiten
	Kann (in Sprache B) in einfachen Worten eine Reihe kurzer, einfacher Instruktionen weitergeben, sofern diese (in Sprache A) klar und langsam artikuliert werden.	ein Rezept, eine Anleitung zur Benutzung eines einfachen Haushaltsgeräts, wie man ein Möbelstück montiert	wie man von X nach Y kommt, Anweisungen durch einen Verkehrs- oder Parkplatzmitarbeiter	wie man Bürogeräte bedient, z. B. die Tonerkartusche einer Kopiermaschine wechselt oder Software herunterlädt	Instruktionen zu einer Hausaufgabe oder einem einfachen Experiment

JAZYK

DERIVAČNÍ SUFIX *-ER* V HOSPODÁŘSKÉ NĚMČINĚ

Věra Höppnerová, Vysoká škola ekonomická v Praze

Abstract

Derivational Suffix *-er* in Commercial/Business German

The derivational suffix *-er* belongs to the most productive suffixes of the contemporary general and commercial languages. The *-er* derivatives are investigated from the point of view of word formation and semantics and compared with their Czech equivalents. From the comparison follows a great variety of Czech derivational suffixes, asymmetry in the use of foreign words as well as the tendency of the Czech language to an explicit and verbal expressions.

Keywords: *-er* derivatives, commercial language, Czech and German language

1. Úvodem

Derivační sufix *-er* patří v němčině se svými četnými sémantickými podskupinami k nejdůležitějším sufixům. Eichinger (2000: 191) ho označuje za „jeden z centrálních sufixů“ vedle sufixu *-ung*. Wellmann (1975: 345) zdůrazňuje jeho velký podíl na názvech povolání a stoupající produktivnost tohoto vzoru slovtvorby. Podle Erbeny (1993: 138) je sufix *-er* nejstarším a nejdůležitějším sufixem v němčině, jeho produktivnost odpovídá potřebě vytvářet označení činitelů. Nejpodrobněji a nejdůkladněji se jím zabývají Fleischer (1969) a Fleischer / Barz (2012). Z jejich strukturního a sémantického členění vychází i náš výzkum.

Nejen v obecném, ale i hospodářském jazyce je sufix *-er* neobyčejně produktivní. Důvodem je skutečnost, že v hospodářské němčině existuje velká potřeba vytvářet označení hospodářských subjektů činných v různých povoláních. Zde zaujímají různé ekonomické, právní nebo sociální postavení, vykonávají rozmanité příležitostné činnosti nebo se chovají určitým způsobem. To ilustrují následující příklady:

„Derzeit suchen wir Kfz-Mechaniker, Lackierer, Schweißer und Lagerarbeiter.“

„Eigentümer der Einrichtungshäuser sind professionelle Einrichter.“

„Wie kann man verschiedene Expertenteams- Steuerberater, Gutachter, Buchhalter, Wirtschaftsprüfer - quer durch Tschechien zusammenführen?“ (Plus 2019, April, 16)

Označení ženských povolání se odvozují sufixem *-in* (*Buchhalterin, Steuerberaterin*).

Předmětem našeho výzkumu je cca 350 označení subjektů v oblasti hospodářství, která byla v letech 2017 až 2020 stejně jako uvedené příklady excerpována z hospodářského tisku (především dvojjazyčného časopisu Plus, magazínu česko-německého hospodářství, časopisu Wirtschaftswoche a OÖ Wirtschaft. Navazujeme tak na své dřívější výzkumy (Höppnerová 2005 / 2006: 54-56) s cílem zjistit, k jakým tendencím u tohoto slovtvorného modelu dochází a – což je pro pedagogickou praxi zvláště důležité – jaké typy ekvivalentů

odpovídají tomuto mimořádně produktivnímu typu slovo tvorby v češtině. Najít vhodné české ekvivalenty totiž není vzhledem k velké rozmanitosti českých derivačních sufixů i oblibě verbálního vyjadřování v češtině vůbec jednoduché. V našem případě bylo hledání vhodných protějšků do značné míry usnadněno existencí paralelních dvojjazyčných hospodářských textů v časopisu Plus.

2. Strukturní charakteristika derivátů na *-er*

Zkoumané deriváty jsou odvozeny především od sloves, slovesných spojení, méně často od substantiv a pouze v jednom případě od adjektiva (*Gläubiger*).

2.1 Deriváty od sloves

Zatímco Fleischer / Barz (2012: 201) konstatují, že mají odvozeniny na *-er* převážně za základ simplicia, jsou v našem korpusu odvozeniny od jednoduchých a od předponových sloves v rovnováze. K posledním patří např. *Abnehmer, Anbieter, Ausbilder, Aussteller, Benutzer, Beobachter, Berater, Besitzer, Bewerber, Einkäufer, Einrichter, Einsteiger, Entscheider, Hersteller, Mitarbeiter, Nachahmer, Nachfrager, Unternehmer, Unterstützer, Veranstalter, Verbraucher, Verhandler, Verkäufer, Verlader, Verlierer, Vermieter, Verschreiber, Versorger, Versicherer, Vertreter, Vorreiter, Zulieferer, Zusteller*.

Jejich základová slovesa označují činnosti, které se v oblasti hospodářství často vykonávají. Nejčastěji se vyskytuje prefix *ver-* (42 % všech předponových sloves).

Stejně často jsou derivačním základem jednoduchá, téměř výlučně slabá slovesa: *Eigner* (eines Familienunternehmens), *Fertiger, Forscher, Förderer, Fräser, Gründer, Händler, Kassierer, Käufer, Kläger, Leiter, Macher, Makler¹, Maler, Mieter, Nörgler, Nutzer, Planer, Pendler, Polsterer, Programmierer, Richter, Sanierer, Schauer, Schuldner, Schweißer, Tapezierer, Träger, Wächter, Zahler*.

Od nepředponových silných sloves byly odvozeny pouze *Bieter, Gewinner, Sprecher, Treiber*.

Deriváty vytvářejí dále složeniny – *Außendienstmitarbeiter, Bauträger, Bestbieter, Berufspendler, Betriebsgründer, Reiseleiter, Chefberater, Großanleger, Endbenutzer, Erstbewerber, Handelsvertreter* a mnoho dalších.

2.2 Deriváty od slovesných spojení

Od kompozit s deriváty na *-er* je třeba odlišovat konstrukce, odvozené od slovesných spojení. Na první pohled působí jako kompozita. Od nich se však liší tím, že jejich druhá složka není v obecném jazyce běžná nebo je vzácná (Fleischer / Barz 2012: 202). Jsou to např. *Antragsteller, Dachdecker, Dienstleister, Fahrzeughalter, Fliesenleger, Grenzgänger, Instandhalter, Pleitengänger*, přičemž neexistuje žádný **Steller, *Decker, *Leister, *Gänger* atd.

1 Podle Kluge, F. (1957) je *Makler* odvozen od *makeln* ve významu „*Geschäfte machen*“.

Zvláště konstrukce s *-bauer, -geber, -nehmer, -macher* se těší velké oblibě (*Anlagen-, Instrumenten-, Häusle-, Auto-, Maschinenbauer; Arbeit-, Geld-, Gesetz-, Kapitalgeber; Dienstleister; Kredit-, Versicherungsnehmer; Auto-, Karriere-, Meinungsmacher*). Jsou to odvozeniny od slovesných spojení *Maschinen bauen, Dienste leisten, Karriere machen*. Na tom nemění nic skutečnost, že se druhá složka odvozeniny může vyskytnout jako samostatné slovo: „*Wir stellen Ihnen Menschen, Macher und Innovationen vor.*“ (Plus 2020, März, 40). Olsen (1986: 83) upozorňuje na to, že nám jsou slova *Geber, Macher, Schützer* nebo *Zieher* známá jen v kompozitech. Podle těchto konstrukcí se pak analogicky tvoří další deriváty.

Sem patří také „zdánlivá kompozita“ (Wellmann 1975: 342), představující přechod mezi kompozicí a derivací (Fleischer/Barz, 2012: 86). Jejich základem je rovněž slovní spojení jako *Jobsucher, Geschäftsführer* (na rozdíl od *Verkaufsstellenleiter*), *Lokführer, Taxifahrer, Wirtschaftsprüfer*.

Substantivní složka slovního spojení se může pojit s předložkou (*auf dem Markt führen* → *Marktführer*; *über die Grenze gehen* → *Grenzgänger*; *sich um eine Stelle bewerben* → *Stellenbewerber*; *mit dem Handy telefonieren* → *Handytelefonierer*).

Rovněž příslovce, zájmena nebo částice se mohou pojit se slovesy (*Frühbucher, Spontanbucher, Möglichmacher, Naherholer, Besserverdiener, Querdenker, Quereinsteiger, Selbstzahler, Vielfahrer, Vieltelefonierer, Fürsprecher, Vordenker*). Deriváty od slovesných spojení jsou vysoce produktivní. Ve srovnání s našimi dřívějšími výzkumy (Höppnerová 2005/2006: 54-56) se jejich počet zdvojnásobil.

2.3 Deriváty od podstatných jmen

Deriváty od substantivního základu jsou sice méně časté, avšak ne neproduktivní. Jsou odvozeny jak od domácích slov (*Fleisch* → *Fleischer*; *Garten* → *Gärtner*; *Eigentum* → *Eigentümer*; dále *Botschafter, Gesellschafter, Gewerkschafter, Gutachter* /základ *Gutachten*/, *Händler, Urlauber, Polsterer, Maurer*), od kompozit (*Einzel-, Groß-, Versandhändler, Denkmalschützer, Eisenbahner, Handwerker, Präsenzdienler* /základ *Präsenzdienst*/, *Treuhänder*), tak i od slov cizích (*Analytiker, Apotheker, Metaller, Personaler, Praktiker, Tester, Texter* /in der Werbebranche/). Oba poslední příklady je ovšem možné chápat i jako deriváty od sloves *testen* a *texten*.

Malou skupinu tvoří označení povolání odvozená od cizích slov na *-ik* (*Akustiker, Keramiker, Kontakter, Techniker, Logistiker, Informatiker, Mechaniker, Statistiker, Techniker, Touristiker* /Mitarbeiter des Tourismus/).

Motivace označení derivátů je rozmanitá. Mohou být motivovány produktem nebo činností (*Fleisch, Mauer, Gutachten, Statistik*), oblastí činnosti nebo úkolů (*Handel, Eisenbahn, Denkmalschutz*), organizací, popř. institucí (*Gewerkschaft, Botschaft, Gesellschaft, Apotheke*). Motivaci podle konzumovaného produktu ilustruje tento příklad: „*Ein besonderer Service gibt es heute für alle Frühstücke.*“ (Plus 2019, März, 6). K běžně užívaným označením přejatým z angličtiny (*Banker, Controller, Designer, Discounter, Manager, Partner, Player, Big Player, Global Player*) přibývají neustále nová (*Developer, Gambler, Gatekeeper, Startupper* aj.).

2.4 Jediným zjištěným derivátem od **přídavného jména** je *Gläubiger*. Rozšíření derivátů na *-er* přispívá skutečnost, že jsou krátká a působí moderně. Proto konkurují jiným, starším označením, především kompozitům (*Entscheidungsträger – Entscheider*; *Fertigungsarbeiter – Fertiger*; *Bankkaufmann – Banker*), přičestím (*Niedrigverdienender – Niedrigverdiener*) či jiným derivátům (*Personalist – Personaler*). Při jejich užívání hraje ještě roli snaha imponovat (*Käufer – Shopper*; *Benutzer – User*).

Skutečnost, že sufix *-er* současně označuje i nástroje (*Zähler*; *Verteiler*; *Schreiber*), a je tudíž polysémní, nepůsobí vesměs nedorozumění, protože je příslušný význam zřejmý ze souvislosti. To ukazují následující příklady: „*Er ist ein neuer Typus von Unternehmer, der ein Treiber für eine schnellere Entwicklung auch bei den Automobilbauern in Europa ist.*“ (Plus, 2018, Juni, 19) „*Ein Treiber ist ein Programm, das mit einem speziellen Gerät oder einer häufig optionalen Software-Komponente integriert.*“ (Plus, 2020, März, 52) (Viz též Eichinger 2000: 192, Fleischer / Barz 2012: 204, Olsen 1986: 77, Wellmann 1975: 62, Donalies 2011: 77.).

3. Sémantická charakteristika derivátů na *-er*

Deriváty na *-er* označují všeobecně činnost, vyjadřovanou nebo naznačenou slovesem, slovesným spojením popř. podstatným jménem (výjimečně přídavným jménem) (*Händler*; *Arbeitnehmer*; *Handwerker*; *Gläubiger*).

Tato označení však nejsou sémanticky homogenní. Fleischer / Barz (2012: 201) u nich rozlišují podle statutu této činnosti tři sémantické podskupiny, přičemž jsou hranice mezi nimi plynulé:

- a) profesionální, tj. označení povolání jako *Verkäufer*; *Programmierer*; *Dachdecker*; *Geschäftsführer*; *Apotheker*; *Banker*
- b) habituální, tj. označení vztahující se na chování nebo určité charakterové vlastnosti osob jako *Falschparker*; *Förderer*; *Nachahmer*; *Karrieremacher*; *Vordenker*; *Vorreiter*
- c) okazionální, tj. označení příležitostných činností jako *Entscheider*; *Gewinner*; *Gründer*; *Verlierer*.

V našem korpusu tvoří právě označení osob podle jejich okazionálního (příležitostného) chování velkou část označení, neboť hospodářské subjekty vstupují často do rozmanitých ekonomických, právních a sociálních vztahů. Vystupují jako *Anbieter*; *Einsteiger*; *Nachfrager*; *Nutzer*; *Betriebsgründer*; *Ersterwerber* nebo *Inhaber*, stávají se *Grenz-* či *Pleitegänger*.

Řada příkladů našeho korpusu ukazuje ještě na další zvláštní používání derivátů na *-er*, a to nejen pro osoby, ale i pro podniky či firmy: *Anbieter*; *Erzeuger*; *Mitbewerber*; *Nahversorger*; *Preisbrecher* aj. mohou označovat obojí. Teprve kontext nám prozradí, o koho nebo o co jde: „*Die Firma ist der größte Auftraggeber in der Stadt.*“ „*Diese Kleinbetriebe sind der größte Umsatzbringer.*“ „*Die Handelskammer ist ein wichtiger Wegbereiter.*“ (Plus 2019, Dezember, 27). Akční rádius derivátů na *-er* však jde ještě dál – vztahují se i na větší celky jako jsou hospodářská odvětví, země nebo jevy v oblasti hospodářství:

„Der Tourismus ist in Tschechien ein bedeutender Devisenbringer.“ „Die Automobilindustrie präsentiert sich als Dienstleister.“ „Deutschland ist wieder der größte Aussteller.“ „Die Verpackung ist das Erste, was der Kunde sieht, und wird dadurch zum Markenbotschafter.“ (Plus 2018, November / Dezember, 37) „Design ist nicht der alleinige Heilsbringer.“ (Plus 2018, April, 44). Jak ukazují tyto příklady, používají se deriváty na *-er* často metaforicky, přičemž jsou větší komplexy a jevy personifikovány. Velká část těchto metaforicky užitých derivátů je přitom odvozena od slovesných spojení.

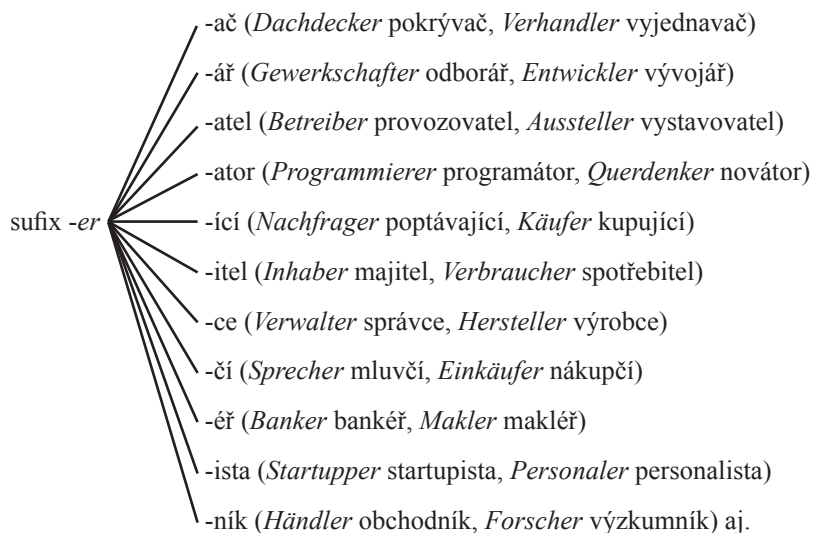
4. Deriváty na *-er* a jejich české ekvivalenty

Sufix *-er* je zajímavý nejen jako vysoce produktivní slovotvorný prostředek, který umožňuje snadno a bez problémů vytvářet označení od nejrůznějších derivačních základů. Jeho zkoumání je důležité i z hlediska srovnávání jazyků a tím i pro pedagogickou praxi.

Při přiřazování vhodných českých ekvivalentů derivátů na *-er* se opíráme o odborná lexika (Bürger 1997, Šimková / Baběradová 1999 aj.) a o dvojjazyčný magazín česko-německého hospodářství Plus, ve kterém vychází řada článků o aktuálním dění v českém hospodářství paralelně v obou jazycích. Odborní překladatelé zaručují velmi dobrou jazykovou úroveň. Texty navíc odrážejí aktuální slovní zásobu, v našem případě deriváty na *-er*, z nichž řada ještě není obsažena v odborných slovnících (viz literatura).

Srovnání německých derivátů na *-er* a jejich českých protějšků ukazuje následující asymetrie, které působí při překladu potíže:

1. V češtině neexistuje žádný srovnatelný uniformní sufix, kterým by bylo možné vyjádřit německé deriváty na *-er*. V češtině mu odpovídá celá řada derivačních sufixů, např.

Derivační základ je v těchto případech identický, je třeba pouze zvolit správný derivační sufix.

2. Často je však český ekvivalent odvozen od jiného základu. Může to být

- jednoduché sloveso (*Fertiger* výrobce, *Gewinner* vítěz, *Verlierer* poražený, *Einsteiger* nováček, začátečník, *Heimwerker* kutil)
- slovesné spojení (*Arbeitgeber* zaměstnavatel, *Arbeitnehmer* zaměstnanec, *Bierbrauer* sládek, *Fahrdienstleiter* výpravčí, *Geschäftsführer* jednatel, ředitel) či
- podstatné jméno (*Fleischer* řezník, *Polsterer* čalouník).

Odhad významu německého derivátu je v tomto případě těžší, neboť může být význam německého základového slovesa od českého slovesného základu vzdálený (*verlieren* – ztratit, *einsteigen* – nastoupit, *gewinnen* – získat).

3. Oba jazyky užívají četná cizí slova (*Designer*, *Gambler*, *Hacker*, *Manager*, *Pendler*, *Programmierer* aj.), která učení cizího jazyka usnadňují. Avšak i zde existují určitá úskalí.

Někdy se oba protějšky liší derivačními sufixy (*Programmierer* programátor, *Startupper* startupista, *Personaler* personalista).

- Derivátům od substantiv na *-ik* (*Akustiker*, *Informatiker*, *Logistiker*, *Mechaniker*, *Statistiker*, *Techniker*) odpovídají české ekvivalenty bez *-er* (informatik, statistik, technik), což čeští studující často chybně přenášejí do němčiny. Totéž platí i o derivátech *Akademiker* a *Analytiker*, odvozených od *Akademie* a *Analyse*.
- Užívání cizích slov není v obou jazycích vždy symetrické. Domácímu slovu v němčině může v češtině odpovídat cizí slovo nebo cizí součást víceslovného termínu a naopak, přičemž je užívání cizích slov v obou jazycích celkem stejně časté.
- Cizím slovům v češtině odpovídají domácí německé deriváty, (auditor *Wirtschaftsprüfer*, rekreant *Urlauber*, referent *Sachbearbeiter*, kvalifikovaný dělník *Facharbeiter*, touroperátor *Reiseveranstalter*, světový lídr *Weltmarktführer* nebo konkurent *Mitbewerber*).

Naopak mohou mít německá cizí slova v češtině domácí protějšky (*Apotheker* lékárník, *Kassierer* pokladník, *Metaller* pracovník kovoprůmyslu, *Lokführer* strojvůdce, *Kreditgeber* / *-nehmer* věřitel poskytující úvěr / nabyvatel úvěru, *Produktfälscher* padělatel značek, *Nettozahler* čistý plátce aj.).

4. Struktura německých derivátů na *-er* a struktura jejich českých ekvivalentů se mohou výrazně lišit. Vztahy mezi jednotlivými složkami českého ekvivalentu jsou mnohdy explicitně vyjádřeny (*Berufsanfänger* osoba na počátku profesní dráhy, *Niedrigverdiener* osoba s nízkým výdělkem, *Pleitegänger* podnikatel / podnik v úpadku, *Stellenbewerber* uchazeč o místo, *Bergbauzulieferer* dodavatel systémů pro těžební techniku). Často se v označení užívá v češtině příčestí přítomné:

Betriebsübergeber / *-übernehmer* vlastník předávající / přebírající podnik,

Existenzgründer osoba samostatně podnikající,

Spontanbucher zákazník provádějící spontánní rezervaci aj.

Pokud není možné odvodit derivát od příslušného slovesa, dává čeština přednost slovesné formulaci nebo opisu vedlejší větou:

„*Der Leiter ist ein internationaler Grenzgänger zwischen Wissenschaft und Wirtschaft.*“ Vedoucí se pohybuje na mezinárodní scéně mezi vědou a byznysem. (Plus 2017, Februar, 45)

„*Vor Weihnachten hat man viele Schauer, aber nicht viele Käufer verzeichnen können.*“ Před Vánocemi si mnoho lidí prohlíželo zboží, ale málo jich nakupovalo. (Plus 2019, Dezember, 31)

„*Für Vielfahrer ist die Solarenergie kaum relevant.*“ Pro ty, kdo jezdí často, je solární pohon nezajímavý. (Plus 2020, Januar, 16)

5. Shrnutí

Derivační sufix *-er* je neobyčejně produktivní nejen v obecném, ale i v hospodářském jazyce. Deriváty na *-er* se tvoří stejnou měrou od předponových i bezpředponových sloves, především ale od slovesných spojení, čímž vznikají „zdánlivá kompozita“. Produktivní jsou rovněž deriváty od podstatných jmen, a to jak od domácích, tak i cizích slov. Stoupá počet přejímek z angličtiny.

Z hlediska sémantiky označují deriváty na *-er* v hospodářské němčině mnoho profesí, zvláště však subjekty podle jejich rozmanitých ekonomických, právních a sociálních vztahů. Deriváty na *-er* označují i větší komplexy – branže, hospodářská odvětví či země a užívají se i pro metaforická označení.

V češtině neodpovídá sufixu *-er* žádný srovnatelný uniformní sufix, ale množství derivačních sufixů, připojovaných jak k významově stejnému, tak i odlišnému derivačnímu základu. Srovnání německých derivátů na *-er* a jejich českých ekvivalentů ukazuje dále asymetrické používání cizích slov, sklon češtiny k explicitnímu vyjadřování a verbálnímu opisu, zejména pokud v češtině nemůže být utvořen srovnatelný derivát.

Literatura

- BÜRGER, Josef u. Koll. *Německo-český hospodářský slovník*. Plzeň, Fraus, 1997.
- DONALIES, Elke. *Basiswissen Deutsche Wortbildung*. 2. überarbeitete Auflage, Tübingen und Basel A. Francke Verlag, 2011.
- DUDEN. *Deutsches Universalwörterbuch*. 9. überarbeitete und erweiterte Auflage, Zürich, Mannheim, Dudenverlag, 2019.
- EICHINGER, Ludwig M. *Deutsche Wortbildung. Eine Einführung*. Tübingen, Gunter Narr Verlag, 2000.
- ELSEN, Hilke / MICHEL, Sascha. *Wortbildung im Sprachgebrauch*. Muttersprache 2007/1, s. 1-35.
- ERBEN, Johannes. *Einführung in die deutsche Wortbildungslehre*. 5. durchgesehene und ergänzte Auflage, Berlin, Erich Schmidt Verlag, 2006.

- FLEISCHER, Wolfgang, BARZ, Irmhild. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen, Max Niemeyer Verlag, 4. Auflage, 2012.
- FLEISCHER, Wolfgang. *Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache*. Leipzig, VEB Bibliographisches Institut, 1969.
- HÖPPNEROVÁ, Věra. *Odvozená slova na -er v německém hospodářském jazyce*. Cizí jazyky, Jg. 49, 2005/2006, Nr. 2, s. 54-56.
- KLUGE, Friedrich. *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. 25., durchgelesene und erweiterte Auflage von Elmar Seebold, Berlin, De Gruyter Verlag, 2011.
- OLSEN, Susan. *Wortbildung im Deutschen. Eine Einführung in die Theorie der Wortstruktur*. Stuttgart, Alfred Kröner Verlag, 1986.
- ŠIMKOVÁ, Jarmila, BABĚRADOVÁ, Helena. *Německo-český bankovní a finanční slovník*. Praha, Prospektum 1999.
- WEBER, Andreas, BAXANT, Ladislava, LEINDE, Dagmar, BABŮRKOVÁ, Dietlinde. *Odborný slovník právo a obchod*. Praha, Babtext, 2. Auflage, 1996.
- WELLMANN, Hans. *Deutsche Wortbildung. Typen und Tendenzen in der Gegenwartssprache*. Zweiter Hauptteil Das Substantiv, Düsseldorf, Pädagogischer Verlag Schwann, 1975.
- OÖWirtschaft Nr. 13-29. Mai 2020, Nr. 14-5. Juni 2020.
- Plus 2017 Februar, April, Juni, September, November; Plus 2018 April, Juni, November; Plus 2019 April, März, Oktober, Dezember; Plus 2020.
- Wirtschaftswoche 23.1. 2018, 4.7. 2018, 6.7. 2018.

Zusammenfassung

Das Derivationsuffix *-er* gehört zu den produktivsten Suffixen nicht nur der deutschen Allgemein-, sondern auch der Wirtschaftssprache, wo er zahlreiche Bezeichnungen für Berufe und Wirtschaftssubjekte bildet. Die *-er*-Ableitungen bezeichnen jedoch auch größere Komplexe – Branchen, Wirtschaftszweige u.a. Sie werden vom Standpunkt ihrer Wortbildung und Semantik untersucht. Der Vergleich der deutschen *-er*-Derivate und ihrer tschechischen Äquivalente zeigt eine große Vielfalt von tschechischen Ableitungssuffixen, eine Asymmetrie bei der Verwendung der Fremdwörter sowie die Neigung des Tschechischen zu expliziter und verbaler Ausformulierung.

LITERATURA

„NEJSEM OCHOČEN, ALE ANI ŽÁDNÉ DIVÉ ZVÍŘE.“ ADOLF WÖLFLI (1864–1930)

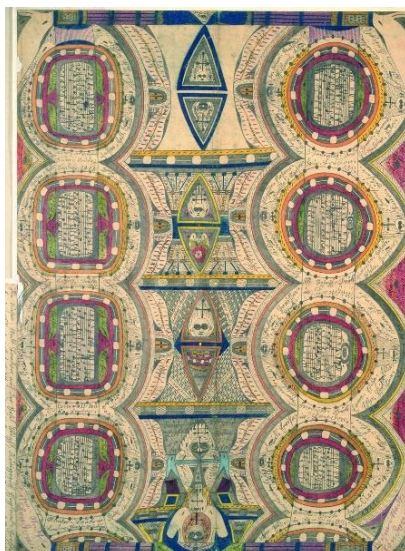
Eva Markvartová, Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

Abstract

„I am neither a tame, nor a wild animal“. Adolf Wölfli (1864–1930)

This article deals with the personality and work of the Swiss artist Adolf Wölfli, who is nowadays considered to be the most prominent author of *art brut*. It aims at capturing the specific aspects of his visual, literary, and musical expression and providing better understanding of his works based on his personal mythology.

Keywords: Adolf Wölfli; Swiss drawing; art brut; ornament; music

6. listopadu uplynulo sedmdesát let od úmrtí švýcarského spisovatele, výtvarníka a hudebního skladatele Adolfa Wölfliho. Narodil se 29. února 1864 v Bowilu v oblasti Emmental jako nejmladší ze sedmi synů Jakoba a Anny Wölfliových. Vyrůstal ve špatných sociálních podmínkách a posléze se živil většinou jako námezdní dělník. Roku 1890 byl poprvé odsouzen na dva roky do vězení za sexuální obtěžování dvou nezletilých dívek. Po propuštění se pokusil sexuálně zneužít tříapůlletou holčičku. Z tohoto důvodu byl okamžitě umístěn do psychiatrické léčebny ve Waldau poblíž Bernu, kde mu byla diagnostikována schizofrenie. Zde zůstal internován až do své smrti roku 1930 a po celou dobu intenzivně tvořil.

V Praze byly Wölfliho kresby poprvé představeny na výstavě *L'art brut – umění v původním (surovém) stavu* roku 1998 jako součást francouzské sbírky L'Aracine.¹ Podruhé bylo několik jeho děl prezentováno na výstavě *art brut – sbírka abcd* v roce 2006.² V roce 2012 uspořádala Galerie hlavního města Prahy v domě U Kamenného zvonu

1 Galerie hlavního města Prahy, Dům U Kamenného zvonu, kurátorka Alena Nádvořníková.

2 Kolekce art brut Bruno Decharma, Galerie hlavního města Prahy, Dům U Kamenného zvonu. Přípravilo o. s. ABCD-Praha, kurátorky Barbara Šafářová a Terezie Zemánková.

retrospektivní výstavu *Adolf Wölflí – stvořitel univerza*. Doprovázelo ji vydání stejnojmenné publikace v témže roce.

Podle pojetí některých psychiatrů a historiků umění se duševně nemocné osoby zcela iracionálním způsobem dotýkají nejhlubších poznatků a nevědomě odhalují duši zachycené obrazy věčnosti. Hans Prinzhorn ve své rozsáhlé monografii *Výtvarná tvorba duševně nemocných* (1922, Bildneri der Geisteskranken, č. 2009)³ předpokládá, že duševně nemocní ztvárňují určité mentální procesy, které bývají u zdravých jedinců potlačeny nebo vytěsněny civilizačními návyky, výchovou, konvencemi a omezujícími pravidly. Výjimečné stavy všeho druhu (změněné stavy vědomí ve vytržení, deliriu apod.) však ony prapůvodní procesy právě podporují. Určitě tedy není náhoda, že duševně nemocné osoby často vytvářejí díla, která jsou vnímána jako umělecká a v detailech vykazují překvapující podobnosti s uměním současné doby. Na tuto spřízněnost upozornil Prinzhorn už na počátku dvacátých let minulého století, když napsal, že „dnešní umění ve svém vnitřním puzení vědomě usiluje o intuici a inspiraci a snaží se vyvolávat duševní rozpoložení, která se neodvratně objevují u schizofreniků“.⁴ Umění nereprodukuje viditelné, nýbrž činí viditelným.⁵

Wölflího dílo sestává ze 45 svazků o 25 000 stranách textů, hudebních partitur, číselných záznamů a především pak 1600 kreseb a 1640 koláží.⁶ Nesmírné rozpětí jeho tvorby je dáno tím, že se snažil pečlivě, do neskutečných detailů, popsat celý svůj mentální svět. Povrch jeho kreseb je velice hutný. Nepředstavuje však základ k prostorovému zobrazení, nýbrž k dekorativnímu rozdělení pomocí tvarů, přičemž povrch je určitým způsobem „zrcizen“ pomocí ornamentu a dekoru. Wölflí má sklon k úplnému zaplnění plochy tak, aby nezůstalo ani jediné místo prázdné. Každý volný prostor, na němž není vyobrazena některá z hlavních scén, vyplňuje občas se opakujícími motivy (například ptáčky, stylizovaným autopořtrem s křížem na hlavě nebo hady). Přitom upřednostňuje takové části tvarů, které se v okolním světě nevyskytují izolovaně (části těla, zejména hlava). Skutečnost, že je kresba na způsob koberce tak hustě pokryta bohatými motivy a dekorem, patrně souvisí s bezmezným nutkáním dostat ze sebe hravým způsobem stopy vlastních mocných prožitků a emocí.

Pro Wölflího je charakteristické čistě emocionální myšlení – přání splývá s jeho vyplněním, představa s vjemem, sen se skutečností. Od reálného světa se cítil odcizen a s tímto pocitem se vyrovnával tím, že donekonečna kreslil své vlastní světy, ve kterých se zabydlel. Na počátku svého pobytu v psychiatrické léčebně sepsal vlastní *Krátký životopis* (1895). Ve spise *Od kolébky k hrobu* (1906-1912) znovuvytvořil své dětství, v *Zeměpisných a počtářských sešitech* (1912-1916) si vymyslel zářivou budoucnost. Dospěl až k mystickému sebezbožňování – z jeho obrazů i pozdějších textů přímo číší velikášství. Svému synovci Rudolfovi v sešitech písní a tanců například vysvětluje, jak má po jeho smrti spravovat „Obří Stvoření Svatého Adolfa“ (má na mysli sám sebe). Každý kus země i celé kontinenty přejmenovává na Svatoadolfské (Švýcarsko bude Svatoadolfským lesem,

3 Blíže viz PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. Řevnice: Arbor vitae, 2009.

4 PRINZHORN, 2009, s. 378.

5 Výrok pochází od Paula Klee, který v *Kunst-Lehre* píše: „Kunst gibt nicht das Sichtbare wieder, sondern macht sichtbar.“ (KLEE, Paul. *Kunst-Lehre: Nauka umění*. Praha: Togga, 2009, 59.

6 ANCEAU, Manuel et al. *Adolf Wölflí: stvořitel univerza*. Řevnice: Arbor vitae, 2012, s. 7.

Afrika Svatoadolfským Jihem apod.). Rudolf má vycestovat do vesmíru, a i ten přejmenovat a tím se jej zmocnit.

Wölfli tvoří mnohvrstevnatý symbolický systém: na kolážích se prolínají prastaré symboly (kříže, mandaly) s moderními prvky (obrázky z časopisů). Kresby mají silně ornamentální ráz, opakují se na nich určité geometrické tvary, zvláště kruhy a elipsy, středobodem některých je kříž, proplétají se tu symetrické, geometricky přesné tvary s tvary krajkovitými, antropomorfními bytostmi (člověk s pavoučím nebo rybím tělem) a jinými tvory jako z bestiáře („Kocour Mour sv. Adolfa, kočičího původu korunní princ sv. Adolfa“⁷, 1915). Většina tváří jeho duchovních autoportrétů má černé kruhy kolem očí, podobají se maskám a stínům, a působí tak nebezpečně, záhadně a znepokojivě. Někdy jsou figury vepsány do mandorly, svatozáře kolem celého těla v podobě mandle.

Převládají spíše matné tóny barev. Pomocí spletité kompozice kreseb Wölfli sjednocuje světy vně i uvnitř a do prostoru obrazu vměštnává prvky, které navíc komprimuje a maximálně shlukuje. Svůj celistvě vnímaný svět se snaží zachytit tak, že do kreseb wpisuje slova různě deformovaná, a to i pravopisně, libuje si v neologismech a slovních hříčkách. Zároveň se pokouší o svérázný zápis hudby v podobě zašifrovaných zvuků proložených číslicemi. Písmena, číslice, notové zápisy a vizuální tvar se různě prolínají a doplňují. Tím vznikaly neobyčejně originální obrazotexty (*image-text*)⁸, tedy kompozitní, syntetické formy, kombinující v jednom celku obraz i slovo. Přibližně od roku 1905 je ikonografie Wölfliho kreseb v podstatě ustálená: prolínají se na nich ornamenty a figurální motivy s popisnými texty a partiturami. Obrazotext odhaluje fatální propletení reprezentace s diskurzem⁹, dochází k překrývání vizuální, verbální a v případě Wölfliho i auditivní zkušenosti. Prinzhorn na základě nasbíraného materiálu konstatoval, že právě spojení kresby a písma je charakteristické pro duševně nemocné. Jedná se o jakési symbolické obrázkové písmo podobné písmu starých Egyptanů. Každý znak má určitou šíři významů známých pouze zasvěceným. V případě umělců podobných Wölfliho má však k písmu klíč pouze on sám.

Ve Wölfliho případě se nejedná o čistě výtvarnou záležitost a záznamy jeho hudební tvorby nepředstavují pouhé ornamenty, jak by se mohlo na první pohled zdát. Mimořádný význam hudební komponenty zdůrazňuje motiv zvonečku na okraji kresby, který opakovaně připomíná, že obraz je třeba vnímat také jako hudbu (zvonečky mají zároveň i praktickou funkci, neboť udávají počet taktů¹⁰). Jeho hudební díla jsou zaznamenána buďto výše zmíněným notovým zápisem, nebo jsou používány francouzské solmizační slabiky ut, re, mi, fa, sol, la, si; ty se však čtou poměrně obtížně, protože zápis není jednotný.

7 O nepřeložitelnosti Wölfliho textů pojednává studie Petra Šourka „Svět jako národohospodářská výstava“. In: ANCEAU, Manuel et al. *Adolf Wölfli: stvořitel univerza*. Řevnice: Arbor vitae, 2012, s. 61-62.

8 K problematice obrazotextu viz FORET, Martin: „Mezi slovem a obrazem: O možnostech a relevancích rozlišení a o komplexitě vztahů v tzv. sémioticky heterogenních komunikátech.“ In: SCHNEIDER, Jan; KRAUSOVÁ, Lenka (ed.): *Intermedialita: Slovo – Obraz – Zvuk. Sborník příspěvků ze symposia*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 80.

9 Tamtéž.

10 Blíže viz PRINZHORN 2009, s. 138.

Skladby přesto vykazují pokaždé stejnou strukturu: na začátku stojí nadpis a text písně, po verších pak s označením 1. následuje vlastní hudba.¹¹ Eric Förster objevil při svém výzkumu několik písní („Der alte Krieger“, „Bundeslied“ a „Muss i denn zum Städtele ´naus“), které umožnily dešifrovat Wölfliho způsob zápisu a přehrát solmizační kompozice.¹² Zjistil, že Wölfli do své „lálagebry“ dokázal vtěsnat výšku tónu a rytmus¹³ a používal k tomu křížky, tečky, vykřičníky, obloučky, čáry přes noty, pod i nad notami. Ačkoli se převážně jedná o skladby složené v prostém lidovém duchu, jistě si díky neobvyklému způsobu notace a výtvarným prvkům zaslouží, aby byly dále zkoumány.

Prázdné notové osnovy a vyobrazení epických scén zasazených do bohatého ornamentálního rámce a doplněných texty patří mezi základní kompoziční prvky už na jeho prvních kresbách (podle lékařských záznamů začal kreslit už v roce 1899¹⁴). V letech 1917–1922¹⁵ složil množství pochodů, polek a mazurek oslavujících „Obří Stvoření Svátého Adolfa“. Skladby jsou zapsány formou solmizačních slabik a notový zápis pravděpodobně představuje zvukový doprovod akce osídlování jeho olbřímího univerza. V pozdějších letech (1924–1928) tvořil Wölfli hlavně hymnické skladby.

Wölfliho umělecké projevy – výtvarné, hudební i literární – mají společné náměty, symboly a tvary, spojuje je magická osovost, zrcadlení a kumulace pravidelně rozprostřených, opakujících se prvků. Krajinné útvary (obzvláště hory) nebo dekorační prvky (ornamenty, květy, stavby, loďky) jsou na jeho kresbách místem, kde se verbální složka stýká s obrazovou („Domovinou obřích jahod je nesporně Austrálie“, 1911), mají tedy podobnou funkci jako třeba bubliny v komiksu. Slovní vysvětlivky se formálně začleňují do konstrukce obrazu obvykle jako ohnutá křivka („Zvláštní růže z Austrálie, mluvící orgán“, 1911). Jsou (i)racionální a umocňují význam scén.

Adolf Wölfli byl celoživotní outsider, kterému se během třicetileté internace v ústavu pro choromyslné podařilo přetvořit svou životní mizérii ve velkolepé dílo. Za to, že přežilo bez úhony, vděčíme lékaři Walteru Morgenthalerovi, bratranci spisovatele Hanse Morgenthalera. Ten do Waldau nastoupil jako mladý asistent v roce 1907.¹⁶ O Wölfliho činnost se velmi zajímal a umělce podporoval tím, že mu poskytoval výtvarné potřeby, pozornost a uznání. Lékařův zájem vyústil ve vydání průkopnické studie *Ein Geistes- kranker als Künstler* (1921, Duševně nemocný umělec).¹⁷ V ní byla duševně nemocná osoba vůbec

11 FÖRSTER, Eric: Lálagebra znamená hudba zaznamenaná písmem, na to jsem sám přišel. In: ANCEAU, Manuel et al. *Adolf Wölfli: stvořitel univerza*. Řevnice: Arbor vitae, 2012, s. 338.

12 Tamtéž.

13 Viz například hypnotické opakování podobných tvarů a slov typu 16. Cher: 1. d´Wiiiiga, 16. Cher: 1. D´Giiiiga 16: Cher: 1. d´ Stiiiiga, 16. Cher“ atd. (blíže viz *Adolf Wölfli: stvořitel univerza*, 22).

14 Blíže viz ANCEAU, Manuel et al. *Adolf Wölfli: stvořitel univerza*. Řevnice: Arbor vitae, 2012, s. 77.

15 Tamtéž, s. 189.

16 BAUMANN, Daniel: Adolf Wölfli. In: ANCEAU, Manuel et. al. *Adolf Wölfli: stvořitel univerza*. Řevnice: Arbor vitae, 2012, s. 27.

17 MORGENTHALER, Walter: *Ein Geisteskranker als Künstler. Studien zur Angewandten Psychiatrie Nr. 1*, Bern; Lipsko: Ernst Bircher 1921.

poprvé označena za umělce a představena jménem a příjmením, nikoli údaji z chorobopisu. V psychiatrických kruzích však kniha vzbuzovala spíše úsměv, případně nevoli, příznivé reakce naopak přicházely od spisovatelů a později i od hudebníků. V roce 1973 bylo Wölfliho dílo převezeno z psychiatrické léčebny ve Waldau do Muzea výtvarných umění v Bernu. O dva roky později byla založena Nadace Adolfa Wölfliho¹⁸, která v tomto muzeu sídlí dodnes a spravuje umělcův odkaz. Tento příběh je důkazem toho, jak nejistá je hranice mezi výtvary šílenců a geniálními díly. V současné době lze konstatovat, že se Wölfliho tvorba již dávno nepovažuje za „tvorbu duševně nemocných“ či „naivní“, případně „lidové“ umění, a je uznávána její umělecká hodnota.

Literatura

ANCEAU, Manuel et al. *Adolf Wölfli: stvořitel univerza*. Řevnice: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-87164-94-5.

FORET, Martin: „Mezi slovem a obrazem: O možnostech a relevanci rozlišení a o komplexitě vztahů v tzv. sémioticky heterogenních komunikátech.“
In: SCHNEIDER, Jan, KRAUSOVÁ, Lenka (ed.). *Intermedialita: Slovo – Obraz – Zvuk. Sborník příspěvků ze sympozia*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2054-7.

KLEE, Paul. *Kunst-Lehre: Nauka umění*. Praha: Togga, 2009. ISBN 978-80-87258-17-0.

MORGENTHALER, Walter: *Ein Geisteskranker als Künstler. Studien zur Angewandten Psychiatrie Nr. 1*, Bern; Lipsko: Ernst Bircher, 1921.

PRINZHORN, Hans. *Výtvarná tvorba duševně nemocných*. Řevnice: Arbor vitae, 2009. ISBN 978-80-87164-36-5.

Internetové zdroje

<https://www.adolfwoelfli.ch/stiftung#c243>

<http://www.ghmp.cz/doprovodne-akce/1875-kuratorska-prohlidka-vystavy-adolf-wolfli/>

<https://www.wikiart.org/en/adolf-wolfli/london-north-1910>

Summary

Adolf Wölfli was a lifelong outsider, who managed to transform his life misery into a magnificent opus while being committed to a lunatic asylum for thirty years. Nowadays we can say that Wölfli's works are not classified as "a production of the mentally ill" or "naïve or folk" art anymore, and its value has been recognized. Wölfli's works survived unharmed thanks to Doctor Walter Morgenthaler, the author of the ground-breaking study *Ein Geisteskranker als Künstler* (1921, *A Mentally Ill Person as an Artist*), in which a mentally ill person was labelled an artist for the very first time and their full name was given instead of a description from their medical record. Adolf Wölfli's work proves that there is a thin line between madness and genius.

18 Blíže viz <https://www.adolfwoelfli.ch/stiftung#c243>.

REÁLIE

LEONARDO SCIASCIA E LA DENUNCIA DI UN MONDO CHE VIVE ANCORA

Miroslava Ferrarová, Fakulta mezinárodních vztahů VŠE v Praze

Abstract

Leonardo Sciascia and the denounce of a world that still lives

This year we celebrate the centenary of the birth of one of the most famous and most important Sicilian novelists in the modern history of Italian literature. In fact, Leonardo Sciascia was a writer and later also a politician who denounced the Sicilian and Italian situation in his articles and in his stories and novels. His writing and perfect knowledge of the Sicilian situation led him to enter politics, first in the ranks of the Italian Communist Party, then in the Radical Party. His struggle to denounce a world that continues to be corrupt is still an example today, when organized crime in Italy has strong economic, social but also political power.

Keywords: Sciascia, politics, mafia, Italian Communist Party

1. La vita

Leonardo Sciascia appartiene a quella scia di scrittori che fanno parte dell'avanguardia italiana degli anni Sessanta e Settanta. Questa corrente che supera quella del neorealismo degli anni Cinquanta è impegnata non solo nella letteratura ma anche nella politica, infatti si parte dalla critica al consumismo di Pasolini per finire negli anni di piombo degli anni Settanta. Leonardo Sciascia ne è stato protagonista così come narratore. Negli anni Settanta anche come attore della scena politica, prima come consigliere al comune di Palermo nelle file del Partito comunista italiano (1975-1977), in seguito come deputato nelle file del Partito radicale (1979-1983). La politica da sempre è parte integrante e integra dello scrittore, giornalista e intellettuale Sciascia dalla gioventù antifascista alla vecchiaia¹. La politica, gli attentati terroristici degli anni Settanta, il caso Moro sono parte della vita degli Italiani e gli scrittori, gli intellettuali, hanno il dovere di descrivere questa nuova realtà. In questo Sciascia ne è pienamente il rappresentante. I temi delle sue opere sono principalmente tre: la Sicilia, dalla sua storia alla situazione attuale, dalle lotte bracciantili allo stato dei minatori, la mafia come male eterno di questa terra e il legame tra la mafia e la politica, e infine la politica, soprattutto il Partito comunista italiano, il rapporto tra lo scrittore e i rappresentanti di esso.

1 CASADEI, A. SANTAGATA, M. *Manuale di letteratura italiana contemporanea*. Roma-Bari, Editori Laterza, 2007, pag.333-337.

Leonardo Sciascia nasce in Sicilia a Racalmuto nel 1921, diplomatosi all'Istituto magistrale a Caltanissetta dove la famiglia si era trasferita nel 1935, diventa maestro alla scuola elementare, grazie a questa esperienza nel 1956 scrive *Le parrocchie di Regalpetra*, un libro inchiesta divisa in capitoli a seconda del tema trattato, come opera unica racconta la vita in un qualsiasi paese siciliano, dall'origine all'attualità. I temi principali sono la scuola, la società, la realtà delle classi più povere sopraffatte dai poteri "forti", fino ad arrivare alla vita politica, dipingendo un quadro completo delle varie campagne elettorali seguite in quegli anni. La forma del raccontare è in prima persona, c'è sempre chi racconta e attraverso i suoi giudizi il lettore può incontrare la realtà di quel mondo. Sciascia con questa sua prima opera inizia la sua "carriera" da scrittore e nell'arco di pochi anni scrive i suoi due capolavori: *Il giorno della civetta* e *A ciascuno il suo*. Seguiranno anni importanti per lo scrittore e anche per l'Italia, il '68, gli anni di piombo, il compromesso storico tra PCI e DC, la mafia che si instaura in tutto il territorio della giovane Repubblica italiana. In questo clima e durante questi avvenimenti Sciascia non ne è solo testimone, ma anche protagonista attivo nella scrittura e nella politica. Queste due attività sono anche i temi centrali dei suoi romanzi: la rappresentazione di una terra e di una società in mano alla politica, che dovrebbe rappresentare la giustizia sociale, e invece è colei che collabora con un male intrinseco che è la mafia.

2. La politica, il rapporto con il Partito comunista italiano

Fin da giovane Sciascia è interessato alla politica pur vivendo i suoi primi ventanni sotto il regime fascista. Negli anni Quaranta si avvicina al Partito Comunista Italiano illegale allora, prima di tutto con la lettura di libri, in seguito con lo studio delle idee e dell'ideologia. Un testimone autorevole del rapporto tra Sciascia e il PCI² è il politico siciliano Emanuele Macaluso³ con il suo libro *Leonardo Sciascia e i comunisti*. In questo libro ricorda il nascere del rapporto tra lo scrittore e il partito, in quanto fu spettatore di questo avvicinamento e per l'appunto il rapporto di amore-odio, definendo Sciascia "l'eretico" del partito, citando un discorso nel 1975 dello stesso scrittore che spiegò in pubblico la propria candidatura al Comune di Palermo nelle liste del PCI⁴. Sciascia infatti era convinto che il PCI dovesse rappresentare le classi che da sempre nella storia sono quelle sfruttate, in riferimento alla Sicilia, quelle dei braccianti e dei minatori, e che il PCI dovesse essere forza di opposizione, che non si sarebbe mai dovuta accordare con i partiti governativi. Il male maggiore nella società e nella politica italiana fu, secondo lo scrittore, la Democrazia Cristiana che governò l'Italia dal 1948 fino agli anni Novanta, ininterrottamente non solo a livello nazionale, ma anche in Sicilia, creando in questo modo una simbiosi tra le varie forze economiche nel paese, una di queste forze fu ed è la mafia. Il partito di governo è quello che costruisce uno *status* che vuole mantenere a qualsiasi costo, questo costo sono per l'appunto i rapporti con il mondo mafioso. Il compito del PCI

2 PCI- Partito Comunista Italiano

3 Emanuele Macaluso (1924) è stato uno dei più importanti esponenti del PCI in Sicilia e dagli anni Sessanta anche a livello nazionale.

4 MACALUSO, Emanuele: *Leonardo Sciascia e i comunisti*. Milano, Feltrinelli, 2010, pag.10.

è quello di rivoluzionare questo *status* e di instaurare una società più eguale e di solidarietà sociale.

Il rapporto di amore-odio con il PCI, citato da Macaluso, non è stato presente solo da parte di Sciascia ma da parte di molti intellettuali di allora. Nel 1956, dopo i fatti di Budapest, lasciano il PCI intellettuali del calibro di Pier Paolo Pasolini o Italo Calvino, pur continuando le loro critiche o campagne contro o a favore del partito. Con la “primavera di Praga” arriva anche la scissione con altri scrittori, tra i quali Leonardo Sciascia. Pur in disaccordo con il partito Leonardo Sciascia decide di candidarsi nel 1975 nelle liste elettorali del PCI al Consiglio comunale di Palermo, insieme a lui il pittore Renato Guttuso che nel 1976 fu eletto senatore e il politico Achille Occhetto deputato alla Camera dei Deputati⁵. L’esperienza di consigliere comunale dura solo pochi mesi, in quanto sono anni difficili per la politica italiana (gli anni di piombo) ma anche per Sciascia che non si trova assolutamente d’accordo con il “compromesso storico” del segretario del PCI Enrico Berlinguer.⁶ Passa così al Partito Radicale di Marco Pannella candidatosi come indipendente alla Camera dei Deputati nel 1979 e finito il mandato nel 1983 uscendo dalla politica attiva.

3. La mafia

Con il romanzo *Il giorno della civetta* del 1961 Sciascia raggiunge il successo e l’apprezzamento del pubblico. Il genere è il giallo e per la prima volta si scrive espressamente in un romanzo di mafia. Per scrivere questo tipo di romanzo Sciascia si è dedicato sia allo studio del genere, il giallo, ma anche allo studio della mafia, infatti già nel 1957 la sua definizione è la seguente:

„La mafia è una associazione per delinquere con i fini di illecito arricchimento per i propri associati, e che si pone come elemento di mediazione tra la proprietà e il lavoro; mediazione, si capisce, parassitaria e imposta con mezzi di violenza.”⁷

Questa definizione è quella tuttora in vigore, usata non solo dalla stampa ma anche dagli esperti di mafia. Il romanzo tratta di un omicidio e soprattutto dell’omertà su questo omicidio, di come la mafia agisce e di come la società reagisce e per questo non reagisce esistendo la legge non scritta dell’omertà. Il libro è stato lodato non solo dai lettori ma anche dalla critica e dai colleghi, solo un collega, un caro amico di Leonardo Sciascia, Andrea Camilleri dichiara:

5 NISTICÒ, Vittorio: *Accadeva in Sicilia: gli anni ruggenti dell’«Ora» di Palermo*. Palermo, Sellerio editore, 2001, pag. 471.

6 Il compromesso storico promosso da Enrico Berlinguer è la proposta da parte del PCI finalizzata alla soluzione della crisi che impone una tregua tra i comunisti e i democristiani, invitati ad uno sforzo di collaborazione per far fronte all’emergenza del terrorismo e dell’economia (Colarizi, S. *Storia del Novecento italiano*, Milano, Biblioteca Universale Rizzoli, 2000, pag. 447).

7 AMBROISE, Claude. *Cronologia*. In: Sciascia, Leonardo: *Opere I*. Milano: Classici Bompiani, 2000, pag. LVII.

„È uno di quei libri che non avrei voluto fossero mai stati scritti. Non si può fare di un mafioso un protagonista perché diventa eroe e viene nobilitato alla scrittura. Don Mariano Arena, il capomafia del *Giorno della civetta*, giganteggia.“⁸

Il secondo giallo che si occupa di mafia è *A ciascuno il suo*, ambientato in un paese dell'entroterra siciliano, l'omicidio è collegato alla politica e ai poteri forti, tutto sarà giudicato e risolto come delitto passionale, di nuovo omertà e mafia sono entità nascoste ma per l'appunto con poteri forti. Nel romanzo è implicata la chiesa cattolica, e da qui anche il nome del romanzo⁹. Nel romanzo, attraverso la trama e i personaggi, Sciascia spiega la posizione nell'Isola della mafia e della chiesa cattolica, due entità che hanno il potere, la prima quello economico e sociale, l'altra quello spirituale, uno non intralcia l'altro. Nel racconto sono presenti varie figure, una di questa è il deputato del PCI, qui Sciascia scrive ciò che lo preoccupa e di ciò che accusa il partito, cioè quello di avere tra i suoi membri, anche importanti, come per esempio lo sono i parlamentari, persone che prima erano fasciste e adesso comuniste o che provenendo da tessuti mafiosi si associano a vari partiti politici per poter ancora meglio praticare i propri affari.

„C. è oggi deputato, di tanto in tanto ci scriviamo: lo stimo moltissimo, e credo che lui abbia stima di me. Persone di cui allora (negli anni del fascismo) ci guardavamo, che sapevamo fascisti fanatici o, come allora si diceva, informatori capillari se non addirittura spie, lui se li ritrova affianco nel partito in cui milita; e io me li ritrovo nel partito per cui voto.“¹⁰

Il partito che collabora con la mafia, è per antonomasia la Democrazia cristiana che dalla fine degli anni Cinquanta e durante gli anni Sessanta cercava, riuscendoci, di formare alleanze di centrosinistra, a livello nazionale i cosiddetti governi di centro-sinistra; anche nel romanzo *A ciascuno il suo* il fatto è riportato da Sciascia quando un comunista chiede ad un notevole democristiano se il deputato della DC è d'accordo con un'alleanza con la sinistra, e la risposta è la seguente:

„Perché no? Abbiamo rosicchiato per vent'anni a destra, ora è tempo di cominciare a rosicchiare a sinistra. Tanto non cambia niente.“¹¹

La sua critica verso il sistema politico clientelare ritorna nel romanzo del 1971 *Il contesto*, scritto come giallo ma una parodia di giallo. La trama si basa sull'omicidio di un giudice e l'ispettore Rogas segue le indagini venendo a conoscenza di sistemi di corruzione nelle alte sfere della politica, tra ministri e servizi segreti. Qui è presente la sua critica verso il PCI e il compromesso storico che sarà promosso dal segretario del partito Enrico Berlinguer, cioè la cooperazione tra DC e PCI in un momento storico delicato quali gli anni di piombo. Non esiste più un'opposizione al partito che ha creato in Italia uno

8 CAMILLERI, Andrea nell'intervista per il quotidiano *Il fatto quotidiano*. In: <https://www.ilfattoquotidiano.it/2009/11/20/camilleri-il-giorno-della-cive/12413/>.

9 *A ciascuno il suo*, in latino *unicuique suum*, che compare sulla testata del *L'osservatore romano*, il quotidiano politico del Vaticano..

10 MACALUSO, Emanuele: *Leonardo Sciascia e i comunisti*. Milano, Feltrinelli, 2010, pag.19.

11 MACALUSO, Emanuele: *Leonardo Sciascia e i comunisti*. Milano, Feltrinelli, 2010, pag.33.

status quo da cui non si può più uscire, gli interessi dei partiti e anche in questo romanzo della mafia, sono più pertinenti e importanti di quelli di giustizia.

‘La ragion di Stato, signor Cusan: c’è ancora, come ai tempi di Richelieu. E in questo caso coincide, diciamo, con la ragion di Partito...L’agente ha preso la più saggia decisione che potesse prendere: uccidere anche Rogas.’

‘Ma la ragion di Partito...Voi...La menzogna, la verità: insomma...’Cusan quasi balbettava.

‘Siamo realisti, signor Cusan. Non potevamo correre il rischio che scoppiasse una rivoluzione.’

E aggiunse ‘Non in questo momento.’

‘Capisco’ disse Cusan. ‘Non in questo momento.’¹²

È nel 1974 pubblica il quarto giallo *Todo modo* nel quale di nuovo la politica è intrecciata alla mafia, la trama si basa sull’omicidio di un notevole democristiano che viene ucciso durante un ritiro spirituale e a questo è anche collegato il titolo del romanzo¹³. Don Gaetano, fondatore di questo ritiro, è anche assassinato nell’arco di pochi giorni, anche se il protagonista del romanzo si pente dichiarandosene responsabile e mettendone al corrente il procuratore, quest’ultimo non crede alle parole del suo ex compagno di scuola (il protagonista pittore). In questo giallo Sciascia mette in evidenza il tema della Chiesa cattolica e del potere, Don Gaetano è il rappresentante della Chiesa che grazie alla sua cultura e alla sua autorità ecclesiale crea un sistema mafioso proprio esercitando il suo potere sui politici e notabili vari, ricollegandosi così al titolo del libro e spiegando come Loyola allora, la chiesa cattolica attualmente (negli anni Settanta), opera il suo potere senza scrupoli.

4. Conclusioni:

L’Uomo Leonardo Sciascia è pienamente cosciente di come la politica sia responsabile dello stato mafioso della Sicilia, come dalla Costituzione del 1948 e dall’inizio del governo della Democrazia Cristiana la società prima e l’economia prima abbia sopraffatto le idee di giustizia e libertà della lotta partigiana e del secondo dopoguerra italiano. La mafia come male assoluto prima nella sua Sicilia e poi in tutta l’Italia, abbia divorato e infestato territori “sani” come l’economia, entrando anch’essa in questo circuito grazie alla collaborazione della politica governativa, alla politica del clientelismo. Nei suoi romanzi e in generale nelle sue opere lo scrittore propone la risoluzione del problema, la teoria e l’unica soluzione anche proposta da diversi esperti sul problema mafia, tra cui il Procuratore della Repubblica di Catanzaro il magistrato Nicola Gratteri, è quella di confiscare tutti i beni della mafia e fermare tutti i tipi di infiltrazioni della mafia nello stato,

12 SCIASCIA, Leonardo. *Opere I-II*. Milano, Classici Bompiani, 2001, pag.94.

13 „Todo modo para buscar la voluntad divina“ in italiano „Ogni mezzo per cercare la volontà divina“, dagli *Esercizi spirituali* di Sant’Ignazio di Loyola.

dall'amministrazione comunale fino all'alta politica perché come afferma Sciascia durante una seduta della Camera:

“... la maggioranza degli interventi sembra convenire sulla tesi – la vecchia tesi – secondo la quale la mafia insorge nel vuoto dello Stato; invece, insorge nel pieno dello Stato. Questa è la constatazione preliminare indispensabile da fare.”¹⁴

5. I romanzi in lingua ceca e i film girati tratti dai romanzi.

I romanzi dell'autore siciliano tradotti in lingua ceca sono i seguenti, secondo il catalogo della Biblioteca Nazionale della Repubblica ceca:

Den sovy / Leonardo Sciascia; Z ital. orig. *Il giorno della civetta* přel. Adolf Felix;
Doslov: Jaromír Fučík; Il. Božena Bruderhansová. Praha: Československý spisovatel
Každému, co jeho jest / Leonardo Sciascia; z ital. orig. přel. Jitka Minaříková.
Praha: Odeon.

Sicilské variace / Leonardo Sciascia ; [přeložila Jitka Minaříková ; doslov Vladimír Hořký]. Praha: Odeon

Vzácní hosté / Leonardo Sciascia; z ital. originálů *Quarantotto* a *La zia d'America* ze sv. povídek *Gli zii di Sicilia* přel. Alena Treybalová; dslov: Alena Hartmanová.
Praha: SNKLU.

Zmizení Ettore Majorany / Leonardo Sciascia ; přeložil a doslovem doprovodil Jiří Pelán. Praha: Triáda.¹⁵

I film tratti dai suoi romanzi sono i seguenti:

Il giorno della civetta, 1967, regia: di Elio Petri

A ciascuno il suo, 1968, regia di Damiano Damiani

Un caso di coscienza, 1970, regia di Giovanni Grimaldi

Todo modo, 1976, regia di Elio Petri

Una vita venduta, 1976, regia di Aldo Florio

Porte aperte, 1990, regia di Gianni Amelio

Una storia semplice, 1990, regia di Emidio Greco

Il consiglio d'Egitto, 2002, regia di Emidio Greco¹⁶

14 Leonardo Sciascia, seduta del 6.3.1980; OS 57 in BENZONI, Pietro. *Sullo stile dell'onorevole Sciascia* in Todomodo, Anno IV-2014, Firenze, Leo S.Olschki Editore, 2014, pag.124.

15 Databáze Národní knihovny ČR: https://aleph.nkp.cz/F/43UEVUN455HJX336U3XE65F-FLLSGK2I35NQJXU3I8APJBSLJKR-55329?func=short-0-b&set_number=164090&request=%28%20WRD%20%3D%20%28%20Leonardo%20Sciascia%20%29%20%29%20and%20%28%20WLN%20%3D%20%28%20cze%20%29%20%29

16 Nella banca dati di IMDb.com, in: <https://www.imdb.com>

Bibliografia

- AMBROISE, Claude. *Cronologia*. In: Sciascia, Leonardo: *Opere I*. Milano: Classici Bompiani, 2000.
- BENZONI, Pietro. *Sullo stile dell'onorevole Sciascia* in Todomodo, Anno IV-2014, Firenze, Leo S.Olschki Editore, 2014.
- CASADEI, A. SANTAGATA, M. *Manuale di letteratura italiana contemporanea*. Roma-Bari, Editori Laterza, 2007.
- COLARIZI, S. *Storia del Novecento italiano*, Milano, Biblioteca Universale Rizzoli, 2000.
- GRATTERI, Nicola, NICASO, Antonio. *Ossigeno illegale*. Milano, Mondadori, 2020.
- MACALUSO, Emanuele. *Leonardo Sciascia e i comunisti*. Milano, Feltrinelli, 2010.
- NISTICÒ, Vittorio. *Accadeva in Sicilia: gli anni ruggenti dell' «Ora» di Palermo*. Palermo, Sellerio editore, 2001.
- SCIASCIA, Leonardo. *Opere I-II*. Milano, Classici Bompiani, 2001.
- TRUZZI, Silvia. Camilleri: Il giorno della Civetta “Leonardo Sciascia non avrebbe mai dovuto scriverlo”. In: *Il Fatto Quotidiano* [online]. 20.12.2020. [08.01.2021]. URL: <https://www.ilfattoquotidiano.it/2009/11/20/camilleri-il-giorno-della-cive/12413/>.
- Banca dati del portale cinematografico [online]. IMDB.com. [09.01.2021]. URL: <https://www.imdb.com>.
- Databáze Národní knihovny ČR [online]. [10.01.2021]. URL: https://aleph.nkp.cz/F/43UEVUN455HJX336U3XE65FFLLSGK2I35NQJXU3I8APJBSLJKR-55329?func=short-0-b&set_number=164090&request=%28%20WRD%20%3D%20%28%20Leonardo%20Sciascia%20%29%20%29%20and%20%28%20WLN%20%3D%20%28%20cze%20%29%20%29.

Resumé

Leonardo Sciascia a jeho výpověď o světě, v němž žijeme

Tento rok si připomínáme sto let od narození jednoho z nejslavnějších a nejvýznamnějších sicilských romanopisců v dějinách moderní italské literatury. Leonardo Sciascia byl především spisovatel, ale zároveň i politik, jenž ve svých člancích, povídkách a románech vypovídal o situaci na Sicílii a v Itálii. Jeho spisovatelská aktivita a skvělá znalost situace na Sicílii ho přivedla do politiky: nejprve v řadách Komunistické strany Itálie (PCI) a poté Radikální strany (Partito radicale). Jeho boj a obžaloba světa, který je i nadále zkorumpovaný, může sloužit jako příklad i v současné době, kdy organizovaný zločin v celé Itálii má silnou ekonomickou, sociální, ale také politickou moc.

VRCHOTOVY JANOVICE JAKO CENTRUM SETKÁVÁNÍ TŘÍ STŘEDOEVROPSKÝCH KULTUR

Dagmar Švermová, Karlova Univerzita, Pedagogická fakulta

Myšlenka na zřízení Centra setkávání tří středoevropských kultur zazněla u příležitosti převezení ostatků baronky Sidonie Nádherné z anglického Denhamu a jejich uložení ve Vrchotových Janovicích v květnu 1999. Při tomto pietním aktu se sešly významné osobnosti kulturního a společenského života nejen z České republiky, ale i z Německa a Rakouska, aby vyjádřily úctu ženě, která se zapsala do kulturního života konce devatenáctého století a první poloviny století dvacátého a zásadní měrou ovlivnila tvorbu Rainera Marii Rilkeho a rakouského literáta Karla Krause. Tito německy píšící autoři u ní nalézali inspiraci pro své zejména lyrické básně.

Při této příležitosti nelze opomenout zmínit nemalé zásluhy Jiřího Gruši na „návratu“ Sidonie do Janovic. V tomto roce uplyne 10 let od úmrtí tohoto básníka, prozaika, překladatele, diplomata, politika, autora četných literárních děl a esejů psaných v češtině i němčině a zároveň i iniciátora myšlenky založení centra setkávání české, německé a rakouské kultury. Proč právě Vrchotovy Janovice by se měly stát centrem setkávání tří středoevropských kultur?

Idea Jiřího Gruši souvisí s životem Sidonie Nádherné, ke které do Vrchotových Janovic utíkali přední čeští umělci, němečtí a rakouští literáti. Již tehdy poskytoval zámek v Janovicích, obklopený anglickým parkem s romantickými zákoutími, inspirativní podněty a prostor pro jejich uměleckou tvorbu. O blízkém vztahu Sidonie, zejména k těmto oběma představitelům německé a rakouské kultury na přelomu století, svědčí mj. i rozsáhlá dlouholetá korespondence Rilkeho a Sidonie a více než padesát lyrických básní Krause jí věnovaných, které později okomentovala v deníku, tzv. *Modrém sešitě*. Potud životopisné údaje baronky Sidonie Nádherné (více viz časopis *Cizí jazyky* č. 4, roč. 58, 2014/2015).

Cílem návštěvy zámeckého parku ve Vrchotových Janovicích je poslední místo odpočinku Sidonie Nádherné. Čtvrtstoletí po svém úmrtí našla Sidonie odpověď na otázku vytesanou na náhrobku v Denhamu: „*Kde domov můj, kde vlast je má?*“, a to zejména zásluhou Jiřího Gruši. Díky jeho iniciativě jsou nyní její ostatky uloženy v zámeckém parku „*kde sní svůj věčný sen*“.

Jak se dostaly ostatky Sidonie do své staré vlasti? Odpovědi hledáme u paní Sabiny Grušové, manželky zesnulého velvyslance ve Spolkové republice Německo a Rakouské republice, básníka, spisovatele a překladatele Jiřího Gruši, mj. i významného překladatele Rilkeho:

„Paní Grušová, víme, že Váš manžel měl blízko k lyrice R. M. Rilkeho. Jeho překlad Sonetů patří k těm nejzdařilejším tvůrčím překladatelským počinům. O souvislosti Rilkeho a inspirací Vrchotovými Janovicemi víme, ale jak souvisí angažmá Vašeho manžela s převezněním ostatků baronky Sidonie z Anglie? Byla to myšlenka a iniciativa Vašeho manžela? Jistě nebylo jednoduché zajistit vyzvednutí ostatků v Denhamu a jejich převoz do Vrchotových Janovic. Kdo z dalších osobností tuto myšlenku podporoval a byl nápomocen při zajišťování převozu a uložení ostatků baronky Nádherné ve Vrchotových Janovicích?

Paní Grušová, můžete se podělit se čtenáři časopisu Cizí jazyky o další zajímavé vzpomínky na tuto událost?“

„Ja, selbstverständlich. Die Überführung der sterblichen Überreste von Sidonie Nádherná wurde zum Teil eines Gesamtprojekts, das meinem Mann sehr am Herzen lag. Es ging darum, Janovice und seinen Park als einen Ort mitteleuropäischen Kulturlebens aufrecht zu erhalten. Sidonie Nádherná hat sich um die Erhaltung des Parks besonders gekümmert, wie aus ihrem Briefwechsel mit Václav Wagner 1942-49 hervorgeht. Betroffen von diesem Projekt waren Tschechien, Österreich und Deutschland. Zugleich erfuhr Jiří Gruša aus London Anfang 1999 von einer tschechischen Adelsfamilie, die sich um das Grab von Sidonie Nádherná kümmerte. Ob da nun die Liegezeit abgelaufen war oder sonst etwas war, weiß ich nicht. Aber nachdem Jiří Gruša erfahren hatte, dass auf dem Graben die Worte „Kde domov můj“ eingemeißelt waren, war es für ihn ein Anliegen, den letzten Wunsch von Sidonie Nádherná zu erfüllen und sie heimzuholen. Eine schwierige Sache. In London erhielt er Unterstützung durch den damaligen tschechischen Botschafter, Pavel Seifter, ein Freund aus Dissidententagen. Karl Schwarzenberg half bei den örtlichen Behörden und der Kirche. Zeitgleich trafen sich die Unterstützer des Gesamtprojekts Janovice. Es ging um den Aufbau einer Gedenkstätte und Bibliothek, eines Begegnungszentrums für Forscher in Sachen Rilke und Karl Kraus und um die Wiederherstellung des Schlossparks.

Die Zusammenarbeit mit dem tschechischen Nationalmuseum gestaltete sich schwierig und natürlich war auch alles eine finanzielle Frage. Hier half vor allem Deutschland, vertreten durch den damaligen Kulturstaatsminister Prof. Dr. Naumann. Die Vizepräsidentin des deutschen Bundestages Frau Dr. Antje Vollmer kümmerte sich um die Belange des Parks. Friedrich Pfäfflin, damals Direktor des Literaturarchivs in Marbach kümmerte sich um den Aufbau einer Bibliothek. Im Hintergrund wirkten noch u.a. Dr. Peter Bechert (Adalbert Stifter Verein), Prof. Krolop und Milan Horáček.

Alle waren im Mai 1999 bei der feierlichen Beisetzung im Park von Janovice dabei – ein herrlich, strahlender Tag, die Kirchenglocken läuteten, die Dorfbewohner hatten ihren Frieden mit Sidonie Nádherná geschlossen, alle waren auf den Beinen und im Schloßhof gab es für alle einn sog. Leichenschmaus.

Im Anschluß dann wissenschaftliche Beiträge zu Rilke und Karl Kraus von Krolop und Naumann, Letzterer hatte über Karl Kraus promoviert. Gruša hielt eine Rede,

nachzulesen in Jiří Gruša Werkausg. Bd 2 Wieser Verl. Unter Titel „Ein Garten der Herrin“.

Volný překlad:

„Ano. Samozřejmě ráda. Převezení ostatků Sidonie Nádherné byla část společného projektu, který ležel mému manželovi na srdci. Jednalo se o to, zachovat janovický zámek a přilehlý park jako místo středoevropského kulturního života. Sidonie Nádherná se

Náhrobní kameny (foto Pavla Kunová)

obzvláště starala o zachování parku, což vyplývá z její korespondence s Václavem Wagnerem z let 1942–49. Zamýšlený projekt se týkal České republiky, Rakouska a Německa. Mimo to Jiří Gruša na počátku roku 1999 dostal zprávu od jedné šlechtické rodiny, která pečovala o hrob Sidonie Nádherné, že zřejmě vypršela doba pronájmu hrobového místa, nebo to bylo něco jiného, již nevím. Jiří Gruša se poté rovněž dozvěděl, že na náhrobku byla vytesána slova „Kde domov můj...“, a to ho přivedlo k rozhodnutí vyplnit poslední přání Sidonie Nádherné a přivést ji zpět do vlasti. Byla to obtížná záležitost. V Londýně získal podporu tehdejšího československého velvyslance Pavla Seiftera, jeho přítele z doby disentu. Karel Schwarzenberg pomohl u místních a církevních orgánů.

Současně se sešli podporovatelé společného projektu Janovice. Jednalo se o vybudování památníku a knihovny, místa pro setkávání badatelů zabývajících se Rilkem a Karlem Krausem a o znovuoobnovení zámeckého parku.

Spolupráce s Národním muzeem se ukázala jako obtížná, samozřejmě to byla také všechno otázka financí. Zde pomohlo především Německo, zastoupené tehdejším státním ministrem kultury prof. Dr. Naumannem. Viceprezidentka německého Spolkového sněmu paní Dr. Antje Vollmer se postarala o záležitost parku. Tehdejší ředitel Literárního archivu v Marbachu, Friedrich Pfäfflin, se staral o zřízení knihovny. Z pozadí působili ještě mj. Dr. Peter Bechert (Společnost Adalberta Stiftera), prof. Krolop a Milan Horáček.

Tito všichni byli v květnu 1999 u slavnostního uložení ostatků v janovickém parku – nádherný zářivý den, zvony z kostela zněly, vesničané uzavřeli se Sidonií smír, všichni byli na nohou a na zámeckém dvoře byla pro všechny uspořádána tzv. pohřební hostina. Při té příležitosti přednesl Krolop vědecký příspěvek o Rilku a Naumann habilitační projev, který se týkal Karla Krause. Gruša měl proslov, který je k dispozici ve Vybraných spisech Jiřího Gruši, svazek 2, nakladatelství Wieser...

Tím končí i interview s paní Sabinou Grušovou, které připravily *Hana Klabanová* a *Dagmar Švermová*.

Co poznamenat na závěr? Přání tehdejších iniciátorů a organizátorů zřídít ve Vrchotových Janovicích Centrum setkávání české, rakouské a německé kultury se bohužel nenaplnilo. Sen Sidonie Nádherné se však splnil a návrat do vlasti a její spočinutí v milovaném parku bylo aktem smíření. Věřme, že se, jako tehdy, najdou stejně angažované osobnosti, které zřízení **Centra setkávání tří středoevropských kultur** uskuteční.

VÝMĚNA ZKUŠENOSTÍ

PÍSNĚ V HODINÁCH NĚMECKÉHO JAZYKA JAKO PROSTŘEDEK K ROZVOJI KOMUNIKAČNÍ KOMPETENCE

Petr Pokorný, ZŠ Bedřicha Hrozného, Lysá nad Labem

Poslech hudby je pro řadu lidí v dnešním světě téměř každodenní záležitostí a zejména generace mladých lidí řadí tuto činnost na přední příčky svých volnočasových aktivit. Jak ověřování ukázala, z celkem 230 dotazovaných absolventů základní školy 99,1 % z nich uvedlo, že poslouchá hudbu (Maňák, 2008). Z didaktického pohledu nejsou písně navíc jen pouhým zdrojem zábavy, nýbrž nabízejí také významný výchovně-vzdělávací potenciál a lze je různými způsoby uplatnit rovněž ve výuce cizích jazyků, kde mohou učitelům pomoci k dosažení stanovených výukových cílů.

Využití písní v hodinách německého jazyka jako druhého cizího jazyka lze chápat jako inovativní metodu, které však bylo dosud věnováno jen málo pozornosti, přestože o nutnosti zavádění inovativních metod či o funkčním využívání moderních technologií v průběhu výchovně-vzdělávacího procesu hovoří i jeden ze stěžejních dokumentů České republiky Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (dále Strategie 2030+), který rovněž poukazuje právě na rychlý vývoj, jímž naše společnost ve všech oblastech života prochází. Tyto změny dle Strategie 2030+ nelze ve vzdělávacím procesu ignorovat, neboť s nimi souvisí i měnící se role a postavení samotného vzdělávání, jež by se mělo současným trendům a změnám přizpůsobovat. Strategie 2030+ v souvislosti s tím hovoří o nutné inovaci vzdělávacích obsahů v rámcových vzdělávacích programech, ale i o změně způsobů výuky v českých školách, čímž je myšlena především změna organizace, metod a forem vzdělávání. K naplňování cílů Strategie 2030+ přispívá návrh inovativní metody s využitím písní ve výuce cizích jazyků jako prostředku k rozvoji komunikační kompetence za přispění využití mezipředmětové návaznosti.

Ověřování z roku 2017 (Besedová) i současný výzkum (Pokorný, 2021) ukázaly, že žáci základních a středních škol mají hudbu rádi, a proto hodnotí její zařazování do výuky cizích jazyků pozitivně. Jako problematické se však v současném stavu jeví úzké spektrum využívaných aktivit, které jsou do výuky ve spojení s využitím písní zařazovány. Dle výzkumných zjištění patří k nejčastěji využívaným aktivitám na základních i středních školách doplňování slov do textu, odpovídání na otázky vztahující se k obsahu písně či překlad textu písně. Na základních školách jsou písně občas využívány také coby prostředek fonetických cvičení zaměřených na trénink správné výslovnosti či prostředek relaxační fáze hodiny (Pokorný, 2020, s. 103). Zatímco žáci na základních školách hodnotí tyto aktivity většinou spíše pozitivně, středoškoláci jsou k nim významně kritičtější a od výuky cizího jazyka očekávají více diskuse a větší různorodost zařazovaných aktivit, čemuž lze vzhledem k jejich věku, vyspělejšímu vyjadřování, ale také vyšší jazykové

úrovni, rozumět. Jak ověření ukázala, komplexnost práce s písní se uplatňuje především na gymnáziích. Témata a motivy písní vybízejí studenty ke sdílení vlastních názorů a pocitů, diskusi o aktuálních otázkách, včetně zaujímání kritických postojů a hodnotících stanovisek. Komplexní práce s písní v maturitních ročnících je studenty považována nejen za zajímavou a motivující, ale i za inovativní, a z hlediska rozvoje komunikační kompetence za přínosnou a efektivní.

Skutečnost, že podobné aktivity žáky základních i středních škol baví a jsou pro ně atraktivní, si uvědomují také pedagogové. Vyučující se obecně shodli na tom, že se jedná o metodu, která je sice vhodná, avšak velmi náročná na přípravu, což je mnohdy důvodem k tomu, proč není využívána častěji. Učitelé by ocenili vícero dostupných materiálů, které by jim usnadnily práci s přípravou daných aktivit a které by jim poskytly metodickou oporu. Lze se domnívat, že nabízené materiály by mohly vyučujícím pomoci také ve vnímání využívání písní směrem k rámcovým vzdělávacím programům, neboť by jim mohly ukázat, že didakticky správně a funkčně sestavené aktivity mohou směřovat k osvojení klíčových kompetencí a očekávaných výstupů stejně tak jako jakékoliv jiné aktivity, jež jsou ve výuce standardně využívány.

Lze připomenout, že hudba má ve výuce cizích jazyků dvě základní funkce – formativně-rozvíjející a vzdělávací. Prostřednictvím vhodně zvolené písně a s ní spojených výukových aktivit mohou žáci poznávat různé roviny jazykového systému, rozvíjet slovní zásobu, poznávat realie cílových oblastí, procvičovat výslovnost aj. (Besedová, 2017, s. 79).

Kromě toho lze také poukázat na fakt, že písně mohou být velmi efektivním a vhodným prostředkem zapojení mezipředmětových vztahů do výuky německého jazyka. Ty lze chápat jako „*vzájemné souvislosti mezi jednotlivými předměty, chápání příčin a vztahů přesahujících předmětový rámec, prostředek mezipředmětové integrace.*“ (Průcha et al., 2008, s. 118-119). Díky těmto přesahům poznávají žáci svět komplexně bez ostře vymezených hranic mezi jednotlivými předměty. Oporu pro daná tvrzení nalézáme rovněž v rámcových vzdělávacích programech v tzv. průřezových tématech, která svým charakterem rovněž splňují mezipředmětové parametry (Hudecová, 2010, online).

V konkrétních návrzích didaktických aktivit ukazujeme různé možnosti využití písní ve výuce německého jazyka, čímž významné mezipředmětové přesahy dokládáme. Struktura předkládaných aktivit odpovídá třífázovému modelu E-U-R tak, jak ho popisují Štěpáník a Šmejkalová (2016, s. 51). Aktivity, jež jsou rozvrženy do fází evokace, uvědomění a reflexe, na sebe logicky navazují, a v každé fázi posouvají žáky kupředu směrem ke stanovenému cíli. Tento model respektuje principy přirozeného učení, sleduje potřeby učícího se jedince, dává mu dostatek prostoru pro práci s daným tématem v rámci dané didaktické situace a snaží se vždy danou problematiku vztahovat k osobní zkušenosti učících se jedinců.

Na základě uvedených teoretických východisek a výzkumných zjištění uvádíme konkrétní ukázkou přípravy na vyučovací hodinu německého jazyka založenou na využití písně na úrovni A2 dle Společného evropského referenčního rámce (SERR). Pro využití ve výukové praxi na základních a středních školách lze nabídnout další zpracované

metodické a pracovní listy pro úroveň A1 – B1 dle SERR. Tyto materiály jsou k dispozici v elektronické verzi na adrese https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/215034/51155366/?q=%7B%22_____searchform__search%22%3A%22_vyu%5Cu017eit%5Cu00ed+p%5Cu00edsn_%5Cu011b_%22%2C%22_____searchform__butsearch%22%3A%22_Vyhledat%22%2C%22P_NzzpSearchListbasic%22%3A1%7_D&lang=cs.

Metodický list k písni *Atemlos durch die Nacht* (A2)

Odkaz na píseň: viz aktivity ve fázi při poslechu

Cílová skupina, jazyková úroveň studentů: A2

Navržené téma: Helene Fischer – die vielfältige Popsängerin

Čas potřebný pro realizaci aktivity: dvě vyučovací hodiny – 90 minut

Cíl: Žáci poznají různé verze písničky *Atemlos durch die Nacht* a na základě poslechu doplní text této písně. Žáci se naučí (si procvičí) užívání frází, jež používáme k vyjádření názoru, a poté vyjádří své dojmy a pocity z různých verzí této písně a shrnou, o čem celá píseň je.

Dílčí cíle:

- Žáci na základě kontextu písně a zhlédnutí videoklipu odvodí význam neznámých slov.
- Žáci poznají rozmanitou tvorbu úspěšné německé popové zpěvačky Helene Fischer.

Důkazy o učení: doplněná slova v textu písně, skupinová diskuse (různé názory, argumentace, vyslechnutí názoru ostatních apod.) seznam nové slovní zásoby, tabulka s frázemi používanými k vyjádření názoru

Východiska:

Žáci jsou schopni soustředěně poslouchat a orientovat se v textu písně.

Žáci jsou schopni spolupracovat ve skupině, vyslechnout a respektovat názory ostatních a argumentačně si obhájit své vlastní tvrzení.

Žáci jsou schopni vyjádřit vlastní dojmy z poslechu písně.

Úkoly k písni:

Fáze před poslechem = fáze evokace

Vzhledem k tomu, že cílem je žákům představit rozmanitost hudební tvorby německé popové zpěvačky Helene Fischer, a zejména pak různé možnosti provedení (tzv. covery) jedné konkrétní písně, zeptáme se na úvod žáků, zda znají nějakou píseň v různých jejích provedeních. Může se jednat o jakoukoliv píseň, v tomto kroku nehledíme na jazyk písně. V této fázi můžeme se žáky diskutovat o tom, proč umělci přistupují k tomu, že vydávají různé verze jedné písně.

Následně žákům řekneme, že se v dnešní hodině budeme věnovat poslechu písně *Atemlos durch die Nacht* od německé popové zpěvačky Helene Fischer. Ke stručnému představení můžeme využít níže uvedené informace:

Fáze při poslechu = fáze uvědomění

Cílem je prezentovat žákům vícero podob/verzí této písně, přičemž chceme žákům ukázat, jak lze jednu píseň ztvárnit několika možnými způsoby. Vzhledem k tomu, že chceme, aby žáci stihli věnovat pozornost jednotlivým verzím a poté zhodnotili, která verze se jim líbí nejvíce, případně vyjádřili své dojmy a pocity z poslechu jednotlivých variant, zadáme jim pouze jednoduchý úkol – doplnit slova do předloženého textu. V případě potřeby můžeme žákům poskytnout jako pomoc seznam chybějících slov. Vycházíme z toho, že žáci uslyší píseň v několika provedeních a v každé verzi mohou textu rozumět jinak – lépe, či hůře. I to by se mělo následně stát předmětem naší debaty. Můžeme žákům navrhnout, aby si u každé verze poznamenali pomocí bodového rozpětí 0-10, jak se jim píseň líbila z hudebního hlediska a jak v dané verzi rozuměli textu = zda jim daná verze pomohla doplnit slova do textu.

Postupně žákům přehrajeme následující verze, které doporučujeme vždy krátce uvést a okomentovat:

- <https://www.youtube.com/watch?v=dwWOyq35eqo> – verze z oslav vítězství německého fotbalového týmu na brazilském Mistrovství světa ve fotbale 2014,
- <https://www.youtube.com/watch?v=YTjAqIyFsWw> – pomalejší verze z venkovního koncertu Helene Fischer v roce 2015,
- <https://www.youtube.com/watch?v=7HoMcywbYVo> – heavymetalová verze písničky prezentovaná v pořadu Die Helene Fischer Show v roce 2019,
- <https://www.youtube.com/watch?v=naiLVvuPCAw> – originální verze písničky při poslechu z rádia (důkaz o oblíbenosti písně mezi širokou veřejností),
- <https://www.youtube.com/watch?v=haECT-SerHk> – originální verze písničky a originální klip k písni z roku 2014.

Helene Fischer

- německá popová zpěvačky původem z Ruska
- patří k nejspěšnějším německým popovým a šlágrovým zpěvačkám, o čemž svědčí především její úspěchy v různých hudebních anketách, ale také počty zhlédnutí a stažení její tvorby na internetu
- každý rok připravuje a moderuje *Die Helene Fischer Show*, která se vysílá 25. prosince a patří k nejoblíbenějším a nejsledovanějším německým pořadům
- hit *Atemlos durch die Nacht* má na kanále YouTube více jak 75 milionu zhlédnutí, vyšel v roce 2013 a stal se hitem nejen v Německu, ale také v Rakousku a ve Švýcarsku
- píseň *Atemlos durch die Nacht* má vícero verzí a podob, které vznikly za různými účely a byly prezentovány při různých příležitostech

Fáze po poslechu = fáze reflexe

Závěrečnou fázi věnujeme nejprve kontrole textu, který měli žáci při poslechu písně doplnit. Domníváme se, že je tento úkol poměrně snadný, přesto však volíme kontrolu tak, že text promítneme na tabuli a žáci jednotlivě chodí k tabuli a doplňují na vynechaná místa daná slova. Ve všech případech se jedná o slovesa v různých tvarech, o nichž poté můžeme se žáky také diskutovat, neboť se zde nachází tvary času přítomného, času minulého, ale také například rozkazovací způsob. Volíme různé způsoby sémantizace a pokusíme se přitom vyhnout překladu z němčiny do češtiny. Zároveň se žáků zeptáme, o čem uvedená píseň je. Odpověď je v tomto směru poměrně snadná – o lásce a štěstí.

Řešení aktivity číslo 1:

Wir **ziehen** durch die Straßen und die Clubs dieser Stadt
Das ist unsre Nacht, wie für uns beide **gemacht**, oho oho
Ich **schließe** meine Augen, **lösche** jedes Tabu
Küsse auf der Haut, so wie ein Liebes-Tattoo, oho, oho

Was das zwischen uns auch ist
Bilder die man nie **vergisst**
Und dein Blick hat mir **gezeigt**
Das ist unsre Zeit

Atemlos durch die Nacht
Bis ein neuer Tag **erwacht**
Atemlos einfach raus
Deine Augen **ziehen** mich **aus**

Atemlos durch die Nacht
Spür' was Liebe mit uns **macht**
Atemlos, schwindelfrei
Großes Kino für uns zwei

Wir sind heute ewig, tausend Glücksgefühle
Alles was ich bin, **teil'** ich mit dir
Wir sind unzertrennlich, irgendwie unsterblich
Komm nimm meine Hand und **geh** mit mir

Komm wir **steigen** auf das höchste Dach dieser Welt
Halten einfach fest was uns zusammen hält, oho, oho
Bist du richtig süchtig, Haut an Haut ganz berauscht
Fall in meine Arme und der Fallschirm geht auf, oho, oho

Alles was ich **will**, ist da
Große Freiheit pur, ganz nah
Nein wir **wollen** hier nicht weg
Alles ist perfekt

Atemlos durch die Nacht

Spür' was Liebe mit uns **macht**
Atemlos, schwindelfrei
Großes Kino für uns zwei

Wir **sind** heute ewig, tausend Glücksgefühle
Alles was ich bin, **teil'** ich mit dir
Wir sind unzertrennlich, irgendwie unsterblich
Komm nimm meine Hand und geh mit mir

Atemlos

Lust **pulsiert** auf meiner Haut
Atemlos durch die Nacht

Spür' was Liebe mit uns macht
Atemlos, schwindelfrei
Großes Kino für uns zwei (wooh)

Wir sind heute ewig, tausend Glücksgefühle
Alles was ich bin, teil' ich mit dir
Wir sind unzertrennlich, irgendwie unsterblich
Komm nimm meine Hand und geh mit mir

Atemlos

Cílem poslední aktivity vztahující se k této písni je naučit žáky používat fráze, jež se v němčině využívají v případě, že chceme vyjádřit svůj vlastní názor či něco okomentovat. Vyjdeme-li z toho, že žáci ještě tyto fráze neznají, předložíme jim tabulku (viz v pracovním listě aktivitu 2) a projdeme s nimi jednotlivé fráze. Následně po žácích chceme, aby dané fráze využili k tomu, aby vyjádřili své vlastní dojmy a pocity z verzí písně, které jim byly v průběhu předchozích aktivit přehrávány.

Překlady k aktivitě 2:

Meiner Meinung nach ... = Podle mého názoru ...
Ich denke, dass ... = Myslím si, že ...
Ich meine, ... = Myslím si, ...
Ich finde ... (Das finde ich auch. / Das finde ich nicht.) = Myslím si, ...
(To si myslím také. / To si nemyslím.)
Ich glaube... (Das glaube ich auch. / Das glaube ich nicht.) = Myslím si, ...
(To si myslím také. / To si nemyslím.)
Da haben Sie/hast du natürlich Recht. = To máte/máš samozřejmě pravdu.
Das stimmt. = To souhlasí. (Souhlasím.)
Das stimmt überhaupt nicht. = To nesouhlasí. (Nesouhlasím.)
Ich stimme zu. = Souhlasím s tím.
Ich bin davon überzeugt, dass ... = Jsem přesvědčený/á, že ...
Ich bin mir nicht sicher. = Nejsem si jistý/á.
Ich sehe das ganz anders. = To vidím úplně jinak.

Ve vztahu k dané písni lze využít například takto:

Ich finde die langsame Version des Liedes am besten.

Ich glaube, dass die Heavymetalversion nicht so schön ist.

Meiner Meinung nach ist die offizielle Version super, die Version aus dem Konzert ist aber schöner.

Další náměty na práci s písni:

Vzhledem k tomu, že text písni *Atemlos durch die Nacht* je poměrně snadný, můžeme v hodině dále pracovat i s ním – vytvoření otázek k textu, v rámci procvičení selektivního poslechu lze využít i odkaz <https://lyricstraining.com/de/play/helene-fischer/atemlos-durch-die-nacht/HGuRFPTS9G>, kde žáci doplňují (výběrem či dopsáním) slova do textu.

Pracovní list k písni *Atemlos durch die Nacht* (A2)

Helene Fischer: Atemlos durch die Nacht

1. Hören Sie das Lied und ergänzen sie die fehlenden Wörter.

Wir _____ durch die Straßen und die Clubs dieser Stadt

Das ist unsre Nacht, wie für uns beide _____, oho oho

Ich _____ meine Augen, _____ jedes Tabu

Küsse auf der Haut, so wie ein Liebes-Tattoo, oho, oho

Was das zwischen uns auch ist Bilder die man nie _____

Und dein Blick hat mir _____

Das ist unsre Zeit

Atemlos durch die Nacht Bis ein neuer Tag _____

Atemlos einfach raus

Deine Augen _____ mich _____

Atemlos durch die Nacht _____ was Liebe mit uns _____

Atemlos, schwindelfrei Großes Kino für uns zwei

Wir sind heute ewig, tausend Glücksgefühle

Alles was ich bin, _____ ich mit dir

Wir sind unzertrennlich, irgendwie unsterblich

_____ nimm meine Hand und _____ mit mir

Komm wir _____ auf das höchste Dach dieser Welt

_____ einfach fest was uns zusammen hält, oho, oho

_____ du richtig süchtig, Haut an Haut ganz berauscht

_____ in meine Arme und der Fallschirm geht auf, oho, oho

Alles was ich _____, ist da

Große Freiheit pur, ganz nah
Nein wir _____ hier nicht weg
Alles ist perfekt

Atemlos durch die Nacht
Spür' was Liebe mit uns _____
Atemlos, schwindelfrei
Großes Kino für uns zwei
Wir _____ heute ewig, tausend Glücksgefühle
Alles was ich bin _____ ich mit dir
Wir sind unzertrennlich, irgendwie unsterblich
Komm nimm meine Hand und geh mit mir
Atemlos

Lust _____ auf meiner Haut
Atemlos durch die Nacht
_____ was Liebe mit uns macht
Atemlos, schwindelfrei
Großes Kino für uns zwei (wooh)
Wir _____ heute ewig, tausend Glücksgefühle
Alles was ich bin, teil' ich mit dir
Wir sind unzertrennlich, irgendwie unsterblich
_____ nimm meine Hand und geh mit mir
Atemlos

2. Lesen sie die folgenden Phrasen und drücken sie ihre Meinung zu dem Lied aus:

Meiner Meinung nach ...
Ich denke, dass ...
Ich meine, ...
Ich finde ... (Das finde ich auch. / Das finde ich nicht.)
Ich glaube... (Das glaube ich auch. / Das glaube ich nicht.)
Da haben Sie/hast du natürlich Recht.
Das stimmt.
Das stimmt überhaupt nicht.
Ich stimme zu.
Ich bin davon überzeugt, dass ...
Ich bin mir nicht sicher.
Ich sehe das ganz anders.

Literatura:

- BESEDOVÁ, P. *Hudba ve výuce cizích jazyků*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0513-7.
- HELENE FISCHER. *Helene Fischer singt „Atemlos durch die Nacht“ am Brandenburger Tor WM 2014 FEIER in HD* [video]. 2014 [cit. 10.10.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=dwWOyq35eqo>.
- HELENE FISCHER. *Helene Fischer – Atemlos durch die Nacht (Regen-Version)* [video]. 2015 [cit. 10.10.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=YTjAqIyFsWw>.
- HELENE FISCHER, BÜLENT CEYLAN. *Helene Fischer und Bület Ceylan „Atemlos“ Heavy Metal Version at Helene Fischer Show 2019* [video]. 2019 [cit. 10.10.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=7HoMcywbYVo>.
- HELENE FISCHER. *Atemlos durch die Nacht* [hudební videoklip]. 2014 [cit. 30.11.2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=haECT-SerHk>.
- HUDECOVÁ, D. *Mezipředmětové vztahy – malé zamyšlení nad terminologií* [online]. Praha, 2010 [cit. 2.9.2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/9647/?file=9647&lang=2>.
- MAŇÁK, J., JANÍK, T., ŠVEC, V. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.
- MŠMT. *Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+* [online]. Praha, 2020 [cit. 23.9.2020]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>.
- POKORNÝ, P. *Využití písně ve výuce německého jazyka jako prostředku k rozvoji komunikační kompetence*. Praha, 2021. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra germanistiky.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3674-168.
- ŠTĚPÁNÍK, S., ŠMEJKALOVÁ, M. *Průvodce začínajícího češtináře*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2016. ISBN 978-80-7290-949-0.

ZPRÁVY

VZPOMÍNKA NA VLADANU MALIŠOVOU (1927–2021)

Dne 22. února zemřela ve věku 94 let paní učitelka Vladana Mališová. Dlouhá léta působila na škole s rozšířeným vyučováním jazyků původně v Ostrovní, později v Mikulandské ul., nyní sídlící v Praze 1, na Uhelném trhu.

Kolegyně Mališová ale nebyla jen učitelka. Byla to bytost zapálená do své profese, vášnivá milovnice francouzské kultury, umění a života vůbec, se samozřejmě dokonalou znalostí jazyka (ve Francii studovala). Žáci naší školy pod jejím vedením suverénně vyhrávali všechna kola francouzské Olympiády.

Francie ji ocenila titulem Rytíř Akademických palem, v Praze 1 byla slavnostně uvedena do Síně slávy, dostala i ocenění od Senátu ČR. Díky její iniciativě se před více než 20 lety začaly realizovat výměnné zájezdy francouzských a našich žáků, které pokračují do dneška. S námi dospělými ji pojily nejen profesionální, nýbrž i přátelské a v mnoha případech i osobní vztahy.

Vladana Mališová byla vzácný člověk. Nikdy na ni nezapomeneme.

Věra Perlínová, emeritní ředitelka školy Brána jazyků

PANÍ VLADANA MALIŠOVÁ, VELKÁ DÁMA FRANKOFILSTVÍ

Zemřela velká dáma českého frankofilství, celoživotní učitelka francouzštiny paní Vladana Mališová. Bylo jí krásných 94 let. Od malých třetáků až po patnáctileté teenagery vychovala za svůj život stovky žáků, kteří potom velmi často sehráli nějakou roli v česko-francouzských vztazích. Jako diplomaté, právníci, učitelé, umělci, vysocí státní úředníci...

Byla z lidí, kteří pracují mimo reflektory médií a společenské slávy, na nichž ale stojí a padá civilizovaná společnost a kulturní stát. Byla ztělesněním Masarykovy ideje drobné práce, neokázalé a nehlučné, s níž se začíná znova s každou generací a která jediná kultivuje celek. Vůbec mám dojem, že komunistickými časy nějak potají propašovala ideály masarykovského Československa, a aniž by je tak nazývala, předala je dětem ve svých třídách.

Několika generacím vnukla lásku k Francii a k její kultuře, kterou potom rozvíjely na vyšších školách, ale ten pevný základ jim dala, tu první jiskru v nich zažehla ona. Byla ztělesněním dobrého učitele, který se do dětí otiskne, zaseje v nich něco nadějného a ono to jde s nimi potom dál.

V Čechách a na Moravě se vyučuje francouzština stále méně, a stále na méně školách, takže ty, které to ještě dělají, jsou jakýmiś osamělými ostrůvky odvážné originality a bojují o přežití. Pokračují tak, vědomě či nevědomě, v dlouhé francouzské tradici revolty

a odporu vůči někdy omezenému, krátkozrakému nazírání úřadů na potřebnost a nepotřebnost určitého vědění. V takovém kontextu nesmírně záleží na jednom jediném učiteli, zda v dětech něco probudí a nabídne jim cestu. Pokud se takový objeví, má z plodů jeho práce potom prospěch celá škola a po letech se může chlubit slavnými žáky.

Troufám si říci, že právě takovým člověkem, takovým pedagogem, byla paní Mališová. Její žáci si na ni po desetiletích vzpomínají, a to jen v tom nejlepším. „Dceru, už dávno dospělou, jsem informací o úmrtí paní učitelky rozplakala. Moc ráda a často na ni myslela,“ napsala mi teď jedna paní. A nebyla asi jediná.

Děti měly tuhle svoji paní učitelku vesměs rády a měla u nich autoritu, aniž by musela kdy zvednout hlas. Ovládala výborně francouzštinu a sám jsem zažil, jak skvělou měla výslovnost, v tom byla tehdy mezi učiteli cizích jazyků trochu bílou vránou. Bylo to s podivem, protože pokud se nemýlím, nikdy ve Francii delší dobu nežila (snad se jí podařilo v r. 1968, tom jediném roce uvolnění a otevření hranice, získat nějaké stipendium do Francie, to jí bylo už ale čtyřicet). Potom ale žila jen v českém prostředí. Svým žákům dávala nejen diktáty, pouštěla jim i francouzské písničky. Ale ne Edith Piaf, jak by odpovídalo běžné české představě o francouzském šansonu, trochu sentimentální, ale Françoise Hardy nebo Jacques Dutronc. Tedy hity 60. let. Měla je asi nejraději a mluvily jí nejspíš z duše.

Když padla železná opona, byl to pro ni dar z nebes. Navázala partnerství s collègue v Saint-Germain-en-Laye, kousek od Paříže, a doprovázela tam své žáky druhého stupně na krátké pobyty. Tam se ukázalo, že je naučila opravdu dobře francouzsky, najednou viděli, že se mohou bez problémů domluvit (sám jsem ji tam takto zažil). A někteří z nich šli následně studovat na lycea do Dijonu nebo Nîmes, navazující tak na předválečnou tradici českých stipendistů (kterou založil E.Beneš, jenž v Dijonu získal svůj doktorát práv).

Ke konci života přišla paní Mališová o zrak, nepřišla ale o lásku a úctu svých bývalých žáků i kolegů a vedení své domovské školy Brána jazyků. Byla tam po léta jejich paprskem světla.

Její mravenčí práce si všimla Francie a vyznamenala ji rytířem Akademických palm, nejvyšším vyznamenáním, jakého se může dostat pedagogovi včetně univerzitních. Rád bych věřil, že za to, kolik generací pomohla vychovat českému státu, byla oceněna i našim ministerstvem školství. Avšak nikdo o něčem takovém neví. Vzpomněl si na ni v roce 2005 pouze Senát ČR udělením Evropské jazykové ceny Label.

Po jejím úmrtí zveřejnil Francouzský kulturní institut na svém twitteru krátký nekrolog.

Paní Vladana Mališová byla jedním z těch spravedlivých, na nichž stojí lidstvo. A zároveň modelovým pedagogem, jedním z těch (a není jich mnoho), kdo dětem předávali zájem o Francii a zápal pro její kulturu, a které k tomu vybavila i dobrou znalostí jazyka. Dělala to v dobách, které tomu příliš nepřály, i později, kdy si mohla oddechnout a v klidu s dětmi vycestovat.

Zasloužila by si v Praze pomník. Nejlépe vedle Ernesta Denise na Malostranském náměstí, nebo ve škole v Mikulandské ulici někde pod školní lípou.

Petr Janyška, bývalý velvyslanec ve Francii, novinář, publicista, překladatel, otec dvou dětí, jež prošly rukama paní učitelky Mališové

MERCI, MADAME: VZPOMÍNKA NA VLADANU MALIŠOVOU

Zcela nedávno obdrželi členové Sdružení učitelů francouzštiny smutnou zprávu o skonu své kolegyně, paní Vladany Mališové, opravdové doyenky franštinářů a zakládající členky jejich asociace (1991).

S jejím odchodem, v úctyhodném věku 94 let, je nám připomenuta mimo jiné složitost profesního života učitelů západních jazyků v naší zemi před rokem 1989. Paní Mališová vystudovala lingvistiku francouzštiny v 60. letech v Paříži, po návratu ovšem tento jazyk vyučovat nemohla, přestože působila na Základní škole s rozšířenou výukou jazyků „Brána jazyků“, kde byla žákům nabízena i výuka francouzštiny.

Přesto se už před společenskými změnami v 90. letech paní Mališová těšila pověsti učitelky zapálené pro svůj obor, čímž později dokázala motivovat k učení francouzštiny děti i jejich rodiče. Patřila rovněž mezi velké propagátory moderních metod výuky jazyků s důrazem na interakci ve třídě. Zcela zaslouženě tak získala v roce 2005 ocenění Evropský učitel jazyků udělované v rámci Evropské jazykové ceny Label.

Vladaně Mališové se dostalo za její neúnavnou činnost v oblasti šíření francouzského jazyka a frankofonních kultur významného uznání i ze strany francouzské vlády: v roce 1995 ji byl udělen řád Palmes académiques.

Osobnost této kolegyně, vždy připravené vyslechnout ostatní a poradit jim – pokaždé s přesnou dávkou nadhledu a humoru, nám bude moc chybět.

Milá Vladano, děkujeme Ti z celého srdce za veškeré snažení a vlídnost, obojí nám bylo a zůstává velkým vzorem!

Jménem výboru SUF Sylva Nováková a Markéta Šafránková

26. ROČNÍK IBEROAMERICKÉ CENY

Velvyslanectví iberoamerických zemí v České republice se sídlem v Praze, tj. velvyslanectví Argentiny, Brazílie, Chile, Kuby, Mexika, Peru, Portugalska a Španělska, pokračují v tradici započaté v roce 1994 a vyhlašují další ročník soutěže o Iberoamerickou cenu.

Velvyslanectví Argentiny, Secretario Pro Tempore 26. ročníku Iberoamerické ceny, jménem všech těchto velvyslanectví vyzývá studenty českých vysokých škol k účasti na 26. ročníku Iberoamerické ceny, udělované za nejlepší esej na jakékoli téma z oblasti umění, vědy, kultury, ekonomiky, historie, literatury, politiky či sociologie některé z iberoamerických zemí.

Cílem soutěže je podporovat české vysokoškolské studenty a jejich vědomosti o reáliích iberoamerického světa, tvořeného 22 zeměmi. Studenti odevzdávají práce ve španělském či portugalském jazyce, jež se oba vyučují v rámci českého vzdělávacího systému. Znalost těchto dvou jazyků je pro studenty přínosem, neboť jim mimo jiné umožňuje komunikaci s přibližně 750 miliony lidí žijícími na celém světě, pro něž jsou tyto jazyky mateřštinou.

Pravidla soutěže o Iberoamerickou cenu:

1. Zúčastnit se mohou všichni vysokoškolští studenti magisterského a bakalářského studia s bydlištěm v České republice, jejichž mateřským jazykem není španělština ani portugalská. Studenti předkládají odborné práce na jakémkoliv téma přímo související s Latinskou Amerikou, Karibskou oblastí či Pyrenejským poloostrovem. Všichni účastníci musí doložit, že studují na některé z vysokých škol v České republice.
2. Účastníci soutěže vypracují text ve španělském nebo portugalském jazyce. Porota bude hodnotit strukturu a zpracování, jazyk a styl, originalitu a přínos práce pro vztahy mezi Českou republikou a iberoamerickými zeměmi.
3. Předložené práce se skládají ze tří částí – abstraktu o rozsahu 10-15 řádků, práce jako takové o maximální délce 36 000 znaků a seznamu použité literatury s případnými přílohami. Při grafické úpravě textu je třeba použít formát A4, písmo typu „Times New Roman“ o velikosti 12 pt s dvojitým řádkováním a velikosti 11 pt v případě poznámek.
4. Účastníci soutěže práci řádně podepíší a uvedou:
 - a) celé jméno a příjmení
 - b) datum a místo narození
 - c) aktuální ročník studia
 - d) adresu bydliště
 - e) e-mailovou adresu
 - f) telefonické spojení
 - g) název akademického pracoviště, fakulty nebo školy, kde v současnosti působí
 - h) jméno odborného konzultanta
 - i) souhlasné prohlášení dle bodu 5
5. Účastníci soutěže přiloží písemný souhlas, že odevzdaná práce může být postoupena českým a iberoamerickým vysokým školám a může být rovněž zveřejněna na webových stránkách soutěže (www.premioiberoamericano.cz) či prostřednictvím jiných médií, která případně určí odborná porota.
6. Práci je třeba zaslat do 1. dubna 2021, a to v elektronickém formátu na e-mailovou adresu Velvyslanectví Argentiny v České republice (eches-cultural@mrecic.gov.ar), jakožto tajemníka letošního ročníku soutěže.
7. Po uplynutí tohoto termínu se sejde odborná porota složená z vedoucích zahraničních misí uvedených iberoamerických zemí. Porota obdržené práce vyhodnotí a rozhodne o vítězích a odměnách. Porota je nejvyšším orgánem soutěže a proti jejímu rozhodnutí se nelze odvolat.
8. Porota udělí cenu za:
 - první místo: 1.000 USD
 - druhé místo: 700 USD
 - třetí místo: 500 USD
9. Výsledky budou vyhlášeny v průběhu června 2021 na slavnostním ceremoniálu, který se bude konat v prostorách Univerzity Karlovy v Praze za přítomnosti diplomatů velvyslanectví výše uvedených iberoamerických zemí. Konkrétní datum bude upřesněno.
10. Iberoamerická cena se koná za laskavé podpory Univerzity Karlovy v Praze.

Vlasta Hlavičková

RECENZE

Jana Ondráková, Věra Tauchmanová, Žaneta Göbelová:

ANGLICKÁ, ČESKÁ A NĚMECKÁ SLOVESA VE VZÁJEMNÉM SROVNÁNÍ

Pavel Mervart, 2019, ISBN 978-80-7465-406-0.

Publikace vyšla na konci roku 2019 jako výsledek práce v oblasti vědy, výzkumu a tvůrčí činnosti Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Jedná se o odbornou monografii, která je určena nejen odborníkům lingvistům, nýbrž se obrací i na širší zainteresovanou veřejnost, a to na učitele, a především pak studenty německého a anglického jazyka. Kniha se věnuje problematice vzájemného porovnání gramatických systémů češtiny, němčiny a angličtiny se zvláštním důrazem na obsáhlou a pro studenty velmi základnou problematiku sloves.

V úvodu autorky představují čtenáři koncepční otázky výuky cizích jazyků. Všímají si procesu prosazování mnohojazyčnosti do české vzdělávací politiky a poukazují na výhody, ale i úskalí, které provázejí učení se dvěma příbuzným jazykům – angličtině a němčině – po češtině jako mateřském jazyku. Zároveň poukazují na fakt, že mezi doporučené inovativní přístupy k výuce cizích jazyků v současné době patří snaha o propojení a využití znalostí, dovedností a zkušeností, které jedinec nabývá během učení se prvním cizímu jazyku. Tyto myšlenky dále rozvíjejí i v následující kapitole „Učení se cizím jazykům“, ve které autorky specifikují externí a interní rozdíly mezi osvojováním mateřského jazyka a učením se cizímu jazyku (s. 20).

V následujících dvou kapitolách („Porovnání češtiny, angličtiny a němčiny“ a „Charakteristika angličtiny, češtiny a němčiny“) je nabídnut přehledný systém češtiny, angličtiny a němčiny ve vzájemném srovnání, což je pro čtenáře velice zajímavá informace, nad kterou se jistě rád zamyslí. Přesto si zde neodpustím poznámku, kdy bych autorkám doporučila hlubší historický vhled do problematiky. Jak je např. z historie zřejmé, jednotlivé evropské jazyky si prošly svým vlastním vývojem, kdy mluvíme o tzv. jazykových módních vlnách (latinská, francouzská, italská, anglická apod.). Tuto skutečnost bychom měli mít vždy na mysli a měla by být zohledňována, což si myslím, že nebude velký problém při dalších vydáních knihy.

V druhé části publikace je již veškerá pozornost soustředěna na komparaci systému sloves, a to zejména s akcentem na slovesa plnovýznamová. Je pochopitelná snaha autorek specifikovat shody a rozdíly existující v daných třech gramatických systémech, jelikož sloveso patří k nejfrekventovanějším slovním druhům ve všech třech jazycích. Z tohoto důvodu je zřejmé, že znalost těchto specifik může pomoci ulehčit výuku cizích jazyků a pochopit systém sloves v mateřském jazyce. Je zde podána poměrně detailní charakteristika týkající se osoby, čísla, času, způsobu, vidu, slovesného rodu a neurčitých

tvary slovesných, tj. infinitivu a příčestí. Autorky porovnávají jednotlivé jazykové jevy mezi sebou a na konkrétních příkladových větách upozorňují na možné chyby, kterých se můžeme dopustit v hodinách německého a anglického jazyka. Autorky podporují myšlenku výuky cizích jazyků neizolovaným způsobem za pomoci systematické konfrontace jazyků a na základě vlastní pedagogické praxe dospěly k závěru, že „vhodně zvolenými příklady, které odkazují k předešlé znalosti studentů o slovesných formách, mohou učitelé své studenty efektivně motivovat ke konstruktivnímu využívání jejich již existujících jazykových schopností a dovedností.“ S tímto faktem se nedá nesouhlasit, jelikož jedním ze současných řešených problémů didaktiky cizích jazyků je právě motivace žáků, resp. studentů k učení se cizím jazykům, což se zdá být v současném přetechnizovaném světě velice obtížné.

Co se týče vizuální stránky publikace, je náležité pochválit přehledně zpracované příkladové tabulky, ve kterých si čtenář uvědomí rozdíly a shody mezi zmiňovanými jazyky. A jak dodává jedna z recenzentek knihy doc. PaedDr. Hana Andrášová, Ph. D., „tak detailní porovnání systému sloves je ojedinělé nejen v české odborné literatuře, ale i v literatuře zahraniční.“ Svým obsahem je publikace výjimečná a danou problematiku pojímá inovativně a interdisciplinárně, čímž se stává velkým obohacením didaktiky cizích jazyků. Předkládána monografie vydaná nakladatelstvím Pavel Mervart nalezne své čtenáře zejména v řadách odborníků, tj. lingvistů, didaktiků a metodiků, pedagogů německého a anglického jazyka a domnívám se, že by neměla chybět v žádné knihovničce studenta anglického a německého jazyka.

Petra Besedová

PŘÍLOHA

BEZPEČNÉ VAKCÍNY PRO OBYVATELE EU BEZPEČNÉ VAKCÍNY PRE EURÓPANOV

SAFE VACCINES FOR EU CITIZENS - VACCINS SÛRS POUR LES EUROPEENS - VACCINI SICURI PER I CITTADINI DELL'UE - SICHERE CORONA-IMPfstOFFE FÜR DIE MENSCHEN IN EUROPA - БЕЗОПАСНЫЕ ВАКЦИНЫ ДЛЯ ЖИТЕЛЕЙ ЕС - VACUNAS SEGURAS PARA LA POBLACIÓN EUROPEA

distribúovat očkovací látky

distribúovat' vakcín

(A) distribute vaccines

(F) envoyer les doses *fpl* de vaccin

(I) distribuire i vaccini

(N) Impfstoffe verteilen

(R) распределять вакцину

(Š) distribuir las vacunas

(A) European Medicines Agency

(F) Agence *f* européenne des médicaments

(I) Agenzia *f* europea per i medicinali

(N) Die Europäische Arzneimittelagentur

(R) Европейское агентство по
лекарственным препаратам

(Š) Agencia *f* Europea de Medicamentos

doklad o očkování pro lékařské účely

potvrdenie o očkování na lekárske účely

(A) proof of vaccination for medical
purposes

(F) preuve *f* de vaccination à des fins
médicales

(I) prova *f* della vaccinazione a fini medici

(N) Impfnachweis zu medizinischen
Zwecken

(R) документ о вакцинации для
медицинских целей

(Š) prueba *f* de vacunación con fines médicos

Evropské středisko pro prevenci a kontrolu nemoci

Európske centrum pre prevenciu a kontrolu
chorôb

(A) European Center for Disease Prevention
and Control

(F) Centre *m* européen de prévention
et de contrôle des maladies

(I) Centro *m* europeo per la prevenzione
e il controllo delle malattie

(N) das Europäische Zentrum für die
Prävention und die Kontrolle von
Krankheiten

(R) Европейский центр по профилактике
и контролю над заболеваемостью

(Š) Centro *m* Europeo para la Prevención
y Control de las Enfermedades

dostupnost očkovacích látek

dostupnosť vakcín

(A) availability of vaccines

(F) accès *m* aux vaccins

(I) disponibilità *f* di vaccini

(N) Zugang zu Impfstoffen

(R) доступность вакцин

(Š) acceso *m* fácil a las vacunas

identifikátor, jedinečný

jedinečný identifikátor

(A) unique identifier

(F) identifiant *m* unique

(I) identificativo *m* univoco

(N) eindeutige Kennung *f*

(R) единственный идентификатор

(Š) identificador *m* único

Evropská agentura pro léčivé přípravky

Európska agentúra pre lieky

kapacita očkovacích služeb

schopnost očkovacích týmů poskytovat
vaccíny
(A) capacity of vaccination services
(F) capacité *f* des services de vaccination
(I) capacità *f* dei servizi di vaccinazione
(N) Kapazität der Impfdienste
(R) доступный объём услуг по вакцинации
(Š) capacidad *f* de los servicios de
vacunación

kapacity, skladovací

skladovací kapacita
(A) storage capacity
(F) capacités *fpl* de stockage
(I) capacità *f* di stoccaggio
(N) Lagerkapazitäten *fpl*
(R) складские мощности
(Š) capacidad *f* de almacenamiento

látka, očkovací potenciální

potenciální vakcína
(A) potential vaccine
(F) vaccin *m* potentiel
(I) potenziale vaccino *m*
(N) der infrage kommende Impfstoff *m*
(R) потенциальная вакцина
(Š) vacuna *f* experimental

nakoupit očkovací látku

nakoupit očkovací látku
(A) to purchase vaccines
(F) achat *m* d'un vaccin
(I) acquistare i vaccini
(N) Ankauf von Impfstoffen
(R) приобрести вакцины
(Š) adquirir las vacunas

nákup až 100 milionů dávek

nákup až 100 miliónov dávok
(A) to purchase of up to 100 million doses
(F) achat *m* jusqu'à 100 millions de doses
(I) acquisto *m* di 100 milioni di dosi
(N) Ankauf bis zum 100 Millionen Dosen
(R) приобретение вплоть до ста
миллионов доз
(Š) comprar hasta 100 millones de dosis

normy, bezpečnostní

bezpečnostné normy
(A) safety standards
(F) normes *fpl* de sécurité
(I) norme *fpl* di sicurezza
(N) Sicherheitsnormen *fpl*
(R) нормы, обеспечивающие безопасность
(Š) normas *fpl* de seguridad

očkování proti onemocnění COVID-19

očkovanie proti ochoreniu COVID-19
(A) vaccination against COVID-19
(F) vaccination *f* contre la COVID-19
(I) vaccinazione *f* contro la COVID-19
(N) COVID-19-Impfungen *fpl*
(R) вакцинация против болезни COVID-19
(Š) vacunación *f* contra la COVID-19

očkovat prioritní skupiny obyvatelstva

očkovat ľudí z prioritných skupín
(A) to vaccinate people in priority groups
(F) vacciner des personnes faisant partie des
groupes prioritaires
(I) vaccinare gli individui delle fasce
prioritarie
(N) prioritäre Gruppen impfen
(R) вакцинировать приоритетные группы
населения
(Š) vacunar las personas en los grupos
prioritarios

osoby, zvláště ohrožené

ľudia, ktorých zdravotný stav môže byť
zvlášť ohrozený
(A) persons particularly at risk
(F) personnes *fpl* particulièrement exposées
à des risques
(I) persone *fpl* particolarmente a rischio
(N) Menschen, bei denen ein erhöhtes Risiko
besteht
(R) лица, находящиеся под особой угрозой
(Š) personas *fpl* en situación de especial
riesgo

portfolio EU, očkovací

portfólio vakcín EÚ
(A) EU portfolio of vaccines

(F) portefeuille *m* de vaccins de l'UE
 (I) portafoglio *m* di vaccini dell'UE
 (N) EU-Impfstoff-Portfolio *n*
 (R) вакцинационное портфолио ЕС
 (Š) cartera *f* de vacunas

postup při distribuci vakcín

postup a riadenie očkovania
 (A) process and governance on vaccination
 (F) processus *m* de la distribution du vaccin
 (I) procedura *f* in materia di distribuzione
 (R) методы доставки вакцины
 (Š) estrategias *fpl* para el despliegue de las vacunas

postupy, povolovací přísné

prísne autorizačné postupy
 (A) strict authorisation
 (F) procédures *fpl* d'autorisation strictes
 (I) procedura *fpl* severa di autorizzazione
 (N) für die Zulassung gelten strenge Standards
 (R) разрешительные строгие методы
 (Š) procedimientos *mpl* de autorización estrictos

požádat o registraci prototypu očkovací látky

požiadať o povolenie na uvedenie potenciálnej vakcíny na trh EÚ
 (A) to apply for authorisation for the candidate vaccine
 (F) solliciter une autorisation pour le vaccin candidat
 (I) chiedere l'autorizzazione all'immissione dei vaccini sperimentali
 (N) EU-Marktzulassung für den infrage kommenden Impfstoff beantragen
 (R) подать заявку на регистрацию прототипов вакцин
 (Š) solicitar una autorización de comercialización para la vacuna experimental

požadavky na skladování a přepravu

požiadavky na skladovanie a prepravu
 (A) storage and transport needs

(F) besoins *mpl* de stockage et de transport
 (I) esigenze *fpl* di stoccaggio e trasporto
 (N) Lager- und Transporterfordernisse *npl*
 (R) требования к складированию и транспортировке
 (Š) necesidades *fpl* de almacenamiento y transporte

proočkovat dospělou populaci

zaočkovat' dospelú populáciu
 (A) to vaccinate the adult population
 (F) vacciner la population adulte
 (I) vaccinazione *f* della popolazione adulta
 (N) Erwachsene impfen
 (R) провакцинировать взрослое население
 (Š) vacunar la población adulta

proočkovat dostatečný podíl populace

zaočkovat' dostatok ľuďi
 (A) to vaccinate a sufficient proportion of the population
 (F) vacciner une partie suffisante de la population
 (I) vaccinare un numero sufficiente di persone
 (N) genügend Menschen impfen
 (R) провакцинировать достаточную долю популяции
 (Š) vacunar suficientes personas

prostředky, léčebné

nástroje na liečbu
 (A) treatments
 (F) traitements *mpl* médicaux
 (I) cure *fpl*
 (N) Medikamente *n*
 (R) лечебные средства
 (Š) tratamientos *mpl*

překonání současné pandemie

ukončenie súčasnej pandémie
 (A) a lasting way out of the current pandemic
 (F) sortir de la pandémie
 (I) uscire dall'attuale pandemia
 (N) Überwindung *f* der Pandemie
 (R) преодоление современной пандемии
 (Š) salida *f* de la pandemia

přeprava, chlazená

chladírenská přeprava
 (A) cooled transport
 (F) transport *m* réfrigéré
 (I) trasporto *m* refrigerato
 (N) Kühltransport *m*
 (R) рефрижираторная доставка
 (Š) transporte *m* refrigerado

připravenost zemí EU na očkování

připravenosť na očkovanie v krajinách EÚ
 (A) vaccination preparedness in the EU countries
 (F) état *m* de préparation à la vaccination dans l'UE
 (I) preparazione *f* alla vaccinazione nei paesi dell'UE
 (N) Impfvorsorge in den EU-Ländern
 (R) готовность стран ЕС к вакцинации
 (Š) preparación *f* frente a la vacunación en los países de la UE

přístup, prioritní

prednostný prístup
 (A) priority access
 (F) accès *m* prioritaire
 (I) accesso *m* prioritario
 (N) Gruppen, die zuerst geimpft werden
 (R) приоритетный подход
 (Š) grupos *mpl* prioritarios

registrace, podmíněná

podmienečné povolenie na uvedenie na trh
 (A) conditional authorisation
 (F) autorisation *f* conditionnelle
 (I) autorizzazione *f* condizionale
 (N) bedingte Zulassung *f*
 (R) условная регистрация
 (Š) autorización *f* condicional

registrovat účinné očkovací látky

povolit' na používanie účinné vakcíny
 (A) to authorise active vaccines
 (F) autoriser des vaccins efficaces
 (I) autorizzare un vaccino
 (N) wirksame Impfstoffe zulassen
 (R) регистрировать эффективные вакцины
 (Š) autorizar vacunas eficaces

řetězce, chladírenské

nepretržité chladienie
 (A) cold chains
 (F) chaînes *fpl* du froid
 (I) catena *f* del freddo
 (N) Kühlketten *fpl*
 (R) рефрижираторные сети
 (Š) cadenas *fpl* de frío

schválit očkovací látky

schválit' vakcíny
 (A) to approve vaccines
 (F) autoriser les vaccins
 (I) approvare i vaccini
 (N) Impfstoffe genehmigen
 (R) одобрить вакцину
 (Š) aprobar vacunas

skupiny, cílové

cieľové populácie
 (A) target groups
 (F) groupes *mpl* cibles
 (I) gruppi *mpl* prioritari
 (N) Zielpopulationen *fpl*
 (R) целевые группы
 (Š) poblaciones *fpl* destinatarias

snižování počtu úmrtí

zniženie úmrtnosti
 (A) reducing the number of deaths
 (F) réduction *f* du taux de mortalité
 (I) riduzione *f* del numero di decessi
 (N) die Zahl der Todesopfer senken
 (R) снижение смертности
 (Š) reducir la tasa de víctimas mortales

společnost, farmaceutická

farmaceutická spoločnosť
 (A) pharmaceutical company
 (F) entreprise *f* pharmaceutique
 (I) società *f* farmaceutica
 (N) Pharmaunternehmen *n*
 (R) фармацевтическая компания
 (Š) empresa *f* farmacéutica

strategie, očkovací

stratégia očkovania

(A) vaccine strategy
 (F) stratégie *f* en matière de vaccins
 (I) strategia *f* sui vaccini
 (N) Impfstoffstrategie *f*
 (R) стратегия вакцинирования
 (Š) estrategia *f* de vacunación

testování, klinické

klinické skúšanie
 (A) clinical trials
 (F) essais *mpl* cliniques
 (I) test *mpl* clinici
 (N) klinische Prüfung *f*
 (R) клиническое тестирование
 (Š) ensayos *mpl* clínicos

ukončit celosvětovou pandemii

ukončit' globálnu pandémieu
 (A) to end the global pandemic
 (F) mettre fin à la pandémie mondiale
 (I) fine *f* della pandemia mondiale
 (N) weltweite Pandemie beenden
 (R) закончить всемирную пандемию
 (Š) poner fin a la pandemia mundial

urychlit povolení očkovacích látek

urýchlit' povolenie vakcín
 (A) to accelerate the authorisation
 of vaccines
 (F) accélérer l'autorisation de vaccins
 (I) accelerare l'autorizzazione dei vaccini
 (N) Zulassung von Impfstoffen
 beschleunigen
 (R) ускорить сертификацию вакцин
 (Š) acelerar la autorización de vacunas

urychlit vakcinaci obyvatel

urýchlit' očkovanie obyvateľov
 (A) to speed up vaccination of the population
 (F) accélérer la vaccination de la population
 (I) accelerare la vaccinazione dei cittadini
 (N) Auslieferung der Impfstoffe
 beschleunigen
 (R) ускорить вакцинацию населения
 (Š) acelerar la vacunación de la población

urychlit vývoj a výrobu testů

urýchlit' vývoj a výrobu testov

(A) to accelerate the development and
 production of tests
 (F) accélérer le développement et la
 production des tests
 (I) accelerare lo sviluppo e la produzione
 di test
 (N) rasche Entwicklung und Herstellung von
 Tests
 (R) ускорить разработку и производство
 тестов
 (Š) agilizar el desarrollo y la producción de
 vacunas

vakcína proti koronaviru, bezpečná

bezpečná vakcína proti ochoreniu
 COVID-19
 (A) safe vaccine against coronavirus
 (F) vaccin *m* sûr contre le coronavirus
 (I) vaccino *m* anti COVID-19 sicuro
 (N) sicherer Impfstoff *m* gegen das
 Coronavirus
 (R) безопасная вакцина против
 коронавируса
 (Š) vacuna *f* segura contra el coronavirus

vakcína, cenově dostupná

cenovo dostupná vakcína
 (A) affordable vaccine
 (F) vaccin *m* à un prix abordable
 (I) vaccino *m* dal costo abbordabile
 (N) erschwinglicher Impfstoff *m*
 (R) вакцина, доступная по цене
 (Š) vacuna *f* asequible

vakcína, proteinová podjednotková

vakcínu na báze proteínovej podjednotky
 (A) protein subunit vaccine
 (F) vaccin *m* sous-unitaire à base
 de protéines
 (I) vaccino *m* a subunità proteica
 (N) Untereinheiten-Impfstoff *m*
 (R) подъединичная протеиновая вакцина
 (Š) vacuna *f* de subunidad proteica

vakcíny, kvalitní // účinné

kvalitné // účinné vakcíny
 (A) quality // effective vaccines

- (F) vaccins *mpl* de qualité // efficaces
 (I) vaccini *mpl* di qualità // efficaci
 (N) Qualität und Wirksamkeit von
 Impfstoffen
 (R) качественные // эффективные вакцины
 (Š) vacunas *fpl* de calidad // eficaces

vývoj očkovacích látek

- vývoj vakcín
 (A) development of vaccines
 (F) mise *f* au point d'un vaccin
 (I) sviluppo *m* del vaccino
 (N) Entwicklung von Impfstoffen
 (R) разработка вакцин
 (Š) desarrollo *m* de vacunas

zabezpečení dodávek

- zabezpečenie dodávok
 (A) securing the supply
 (F) garantir l'approvisionnement du vaccin
 (I) garantire dosi
 (N) Sicherung von Dosen
 (R) обеспечение поставок
 (Š) asegurar los suministros

zabezpečit rychlou dostupnost vakcín

- zabezpečit' včasný prístup k vakcínám
 (A) to accelerate the availability of vaccines
 (F) garantir un accès aux vaccins en temps
 opportun
 (I) assicurare un accesso rapido ai vaccini
 (N) Gewährleistung eines raschen Zugangs
 zu Impfstoffen
 (R) обеспечить быструю доступность
 вакцин
 (Š) garantizar el acceso oportuno a las
 vacunas

Poznámka:

Podkladem pro český heslář a jeho cizojazyčné ekvivalenty (s výjimkou ruštiny) je tisková zpráva Evropské komise EU s názvem „Bezpečné vakcíny proti COVID-19 pro obyvatele Evropy“ zveřejněná na stránkách EU na adrese: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans_cs

Zpracoval kolektiv:

(Č/Š) Vlasta Hlavičková, (A) Zuzana Hlavičková, (F) Kateřina Suková Výchopňová, Sylva Nováková, (I) Miroslava Ferrarová, (N) Iva Michňová, (R) Alena Pak (S) Marta Federičová .

- zajistit spravlivý přístup k vakcíně**
 zabezpečit' spravlivý prístup k vakcíně
 (A) to ensure fair access to the vaccine
 (F) garantir un accès équitable à un vaccin
 (I) garantire un accesso equo al vaccino
 (N) Zugriff im Sinne der Fairness
 (R) обеспечить справедливую доступность
 вакцины
 (Š) garantizar un acceso equitativo

zajištění dostatečného množství dávek

- zabezpečenie dostatočného počtu dávok
 (A) securing a sufficient number of doses
 of vaccines
 (F) assurer un nombre suffisant de
 doses
 (I) assicurare la disponibilità delle dosi
 (N) ausreichende Impfstoffmengen sichern
 (R) обеспечить достаточное количество
 доз
 (Š) garantizar el suministro

zdravotnictví, elektronické

- elektronické zdravotníctvo
 (A) electronic healthcare
 (F) « Santé en ligne »
 (I) sanità *f* digitale
 (N) eHealth-Netzwerk *n*
 (R) электронное здравоохранение
 (Š) sanidad *f* electrónica